

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

О. О. ГОЛОЛОБОВА

ОСНОВИ ДЕКОРАТИВНОЇ ДЕНДРОЛОГІЇ ТА КВІТНИКАРСТВА

**Навчально-методичний посібник для проведення контроль-
колоквиумів, практичних, самостійних та науково-дослідних робіт для
студентів екологічних спеціальностей вищих навчальних закладів**

Харків - 2012

УДК 582. 091 /.097 : 635.9 (075.8)
ББК 43 я 73
Г 60

Рецензенти:

Слюсарчук В. Є. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри лісових культур і меліорації Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва;

Распопіна С. П. – кандидат сільськогосподарських наук, завідувач лабораторії лісового ґрунтознавства Українського науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації.

*Затверджено до друку рішенням Вченої Ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 5 від 14.05.2012 р.)*

Гололобова О. О.

Г 60 Основи декоративної дендрології та квітникарства : навчально-методичний посібник для проведення контроль-колективумів, практичних, самостійних та науково-дослідних робіт для студентів екологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / О. О. Гололобова. – ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 104 с.

У навчально-методичному посібнику представлено всі види навчальної та науково-дослідної роботи для ознайомлення студентів-екологів з основами декоративної дендрології та квітникарства.

Навчально-методичний посібник призначений для студентів екологічних спеціальностей і викладачів, що здійснюють базову підготовку екологів.

УДК 582. 091 /.097 : 635.9 (075.8)
ББК 43 я 73

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2012
© Гололобова О. О., 2012
© Дончик І. М., макет обкладинки, 2012

ЗМІСТ

Передмова	4
Модуль 1. Основи декоративної дендрології	6
Контроль-колоквиум № 1	6
Перелік навчальних елементів, обов'язкових до засвоєння в Модулі 1 і форма навчання	10
Модуль 2. Основи квітникарства	16
Контроль-колоквиум № 2	16
Перелік навчальних елементів, обов'язкових до засвоєння в Модулі 2 і форма навчання	19
Тематика практичних та самостійних робіт	23
Робота 1. Формування композицій зелених насаджень різних об'єктів зеленого будівництва	23
Робота 2. Види живоплотів. Створення, формування та догляд	29
Робота 3. Квіткове оформлення. Підбір. Комбінації	37
Робота 4. Рослини для альпінарію. Підбір. Комбінації	49
Робота 5. Облаштування клумб під деревами	52
Робота 6. Газони. Види. Створення. Догляд	54
Контрольні тести	59
Додаток	67

ПЕРЕДМОВА

Спеціалізація "Ландшафтний дизайн" на екологічному факультеті Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна дозволяє готувати магістрів-екологів, що володіють інструментарієм ландшафтного моделювання довкілля.

При цьому екологічна домінанта в сукупності з професійними знаннями ландшафтного дизайну дозволить випускникам вийти за рамки рішення стандартних завдань ландшафтного проектування і реалізовувати такі великі рекреаційні проекти, як заповідники і національні парки, цілісно наповнювати, перетворювати, одухотворяти значних площ ландшафти, знаходити єдине унікальне рішення, а значить "відкривати" простір в усій його гармонії та досконалості.

Дисципліна "Основи декоративної дендрології та квітникарства" є вибірковою для професійної підготовки студентів-екологів за рівнем "магістр" за спеціалізацією "Ландшафтний дизайн" і вивчається протягом одного семестру.

Навчальна дисципліна містить 3 кредити, складається з двох модулів; загальна кількість навчання складає 108 години з таким розподілом: лекції – 13 годин, практичні й семінарські заняття - 13 годин, самостійна робота - 82 години.

Мета вивчення дисципліни - формування системи знань про декоративні дерева та чагарники, квіти, їх екологію, морфологію, систематику, архітектоніку, декоративні якості, ознайомлення студентів з сучасною агротехнікою їх вирощування, догляду для використання в зеленому будівництві.

Завдання:

- забезпечити засвоєння теоретичних і прикладних аспектів основ декоративної дендрології та квітникарства;
- сформулювати уявлення про основні види декоративних дерев, чагарників, трав'янистих рослин, їх екологічні приуроченості, які використовуються в садово-парковому будівництві;
- сформулювати навички й уміння використання декоративних дерев, чагарників, трав'янистої рослинності для створення ландшафтних об'єктів різного ступеня складності;
- ознайомити з сучасними напрямками використання засобів дендрології, квітникарства в ландшафтному моделюванні довкілля.

У результаті проведення контроль-колоквіумів, практичних, самостійних, науково-дослідних робіт студент повинен

знати:

- основи екології рослин;

- наукові основи живлення рослин: основні показники родючості ґрунту, оптимізацію поживного, водного режимів ґрунту для вирощування декоративних дерев, чагарників та квітів;
- сучасні препарати живлення та біостимулювання декоративних рослин, захисту декоративних рослин від шкідників та збудників хвороб.
- красивооквітучі й декоративно-листяні дерева й чагарники;
- хвойні рослини;
- трав'янисті багаторічники, цибулинні рослини, дворічники й однорічники;
- колірні закономірності;
- види квітників;
- основні правила проектування квітників;
- характеристику функцій і видів газонів;
- газонні трави та їх характеристику;
- концепцію саду безперервного цвітіння;
- термін й тривалість цвітіння рослин.
- водні рослини для декоративних водних об'єктів.

вміти:

- володіти агротехнікою декоративних рослин для створення ландшафтної організації довкілля;
- оцінювати екологічну роль декоративних фітоценозів у оздоровленні природних та антропогенних екосистем;
- надавати характеристику функції рослин в композиціях;
- обґрунтовувати вибір квітників;
- володіти технологією створення різних видів газонів, технологією виготовлення та укладання рулонного газону;
- володіти технологією догляду за газоном;
- обґрунтовувати вибір водних рослин для декоративних водних об'єктів;
- обґрунтовувати вибір рослин для створення різних видів живоплотів;
- володіти основними прийомами топіарної стрижки;
- складати зведений календар цвітіння всіх рослин;
- створювати сад безперервного цвітіння;
- виявляти й рекомендувати найбільш естетично цінні сполучення декоративних рослин, адаптованих до тих або інших екологічних умов і систем.

Навчально-методичний посібник містить програму курсу «Основи декоративної дендрології та квітникарства», перелік питань до контроль-колоквіумів з кожного модуля, наведені навчальні елементи з розподілом за видом засвоєння. Тематика та кількість практичних і самостійних робіт відповідає програмі навчальної дисципліни, яка передбачає три тижневих години для денної форми навчання, з яких дві години - аудиторних, чотири години - самостійної роботи студента.

МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ДЕКОРАТИВНОЇ ДЕНДРОЛОГІЇ

Мета, завдання дисципліни «Основи декоративної дендрології та квітникарства».

Основні екологічні фактори життя рослин. Дендродекоративні райони України. Угрупування рослин за їх вибагливістю до екологічних факторів. Морозостійкість рослин. Шкала морозостійкості деревних порід. Жаростійкість рослин. Світлолюбні та тіньовитривалі рослини. Посухостійкі рослини. Вологолюбні рослини. Солестійкі рослини. Солевитривалі рослини. Стійкість рослин до пилу, диму, газу.

Наукові основи живлення рослин. Наукові основи живлення рослин: основні показники родючості ґрунту, оптимізація поживного, водного режимів ґрунту для вирощування декоративних дерев, чагарників та квітів. Характеристика сучасних препаратів живлення та біостимулювання декоративних рослин, захисту декоративних рослин від шкідників та збудників хвороб.

Загальні відомості про деревні рослини. Основи систематики рослин. Декоративні якості деревних рослин. Оцінка декоративності деревних рослин. Декоративно-садові форми. Інтродукція рослин.

Хвойні. Характеристика основних видів. Декоративно-садові форми. Агротехніка видів. Використання в ландшафтному дизайні.

Характеристика основних видів красиво-квітучих і декоративно-листяних дерев і чагарників. Декоративно-садові форми рослин. Агротехніка видів. Використання в ландшафтному дизайні.

Живоплоти як високоестетичний елемент озеленення й дизайну. Роль і функції живоплотів у ландшафтному дизайні. Види декоративних живоплотів. Обґрунтування вибору рослин при створенні різних видів живоплотів. Формування живоплоту. Технологія створення вільнорослих живоплотів. Топіарна стрижка.

Контроль-колоквіум 1

1. Назвіть дендродекоративні райони України.
2. Надайте характеристику Карпатському дендродекоративному району.
3. Надайте характеристику Поліському дендродекоративному району.
4. Надайте характеристику Лісостеповому дендродекоративному району.
5. Надайте характеристику Північностеповому дендродекоративному району.
6. Надайте характеристику Південностеповому дендродекоративному району.
7. Назвіть основні екологічні умови життя рослин.
8. Що розуміють під зимостійкістю рослин?

9. Дайте характеристику шкалі морозостійкості рослин.
10. Від чого залежить жаростійкість рослин?
11. Які вимоги до освітлення у світлолюбних та тіньовитривалих рослин?
12. Які вимоги до вологості у посухостійких та вологолюбних рослин?
13. Що розуміють під стійкістю рослин до пилу, диму, газу?
14. Назвіть основні показники родючості ґрунту.
15. Які заходи можливі для оптимізації водного режиму при вирощуванні декоративних рослин?
16. Які заходи можливі для оптимізації поживного режиму при вирощуванні декоративних рослин?
17. Дати характеристику сучасних препаратів живлення та біостимулювання декоративних рослин.
18. Дати характеристику сучасних препаратів захисту декоративних рослин від шкідників.
19. Дати характеристику сучасних препаратів захисту декоративних рослин від збудників хвороб.
20. Надати загальну характеристику рослин в декоративній дендрології.
21. В чому полягає сучасна філогенетична систематика дерев'янистих рослин?
22. Яку роль виконують хвойні рослини в зеленому будівництві?
23. Яку роль виконують красивокутічні й декоративно-листяні дерева і чагарники в зеленому будівництві?
24. Рід Тис (*Taxus* L.). Види та декоративні садові форми.
25. Рід Ялиця (*Abies* Mill). Види та декоративні форми.
26. Рід Ялина (*Picea*, A. Dietr.). Види та декоративні форми. Використання в зеленому будівництві.
27. Яку ялину називають смерекою?
28. Рід Модрина (*Larix* Mill). Види та декоративні форми. Використання в зеленому будівництві.
29. Рід Кедр (*Cedrus* Trew.). Види та декоративні форми. Використання в зеленому будівництві.
30. Рід Сосна (*Pinus* L.). Види та декоративні форми. Використання в ландшафтному дизайні.
31. Рід Туя (*Thuja* L.). Види та декоративні форми. Використання в ландшафтному дизайні.
32. Рід Кипарисовик (*Chamaecyparis* Spach). Види та декоративні форми. Використання в ландшафтному дизайні.
33. Рід Ялівець (*Juniperus* L.). Види та декоративні форми. Використання в ландшафтному дизайні.
34. Дайте загальну характеристику роду Береза (*Betula*).
35. Назвіть основні декоративні види роду *Betula*. Назвіть декоративні форми.
36. Назвіть основні декоративні відмінності роду Дуб (*Quercus*).

37. Надайте характеристику декоративних відзнак каштана кінського звичайного (*Aesculus hippocastanum*).
38. Назвіть основні декоративні види роду Клен (*Acer*). Які існують декоративні форми рослин?
39. Які види роду Липа (*Tilia*) використовуються в зеленому будівництві?
40. Дати характеристику декоративних ознак Платана кленолистого (*Platanus x hispanica*).
41. Назвіть основні декоративні види роду Тополя (*Populus*). Як рослини цього роду використовуються при озелененні?
42. Назвіть основні декоративні види роду Яблуня (*Malus*).
43. Назвіть основні декоративні види роду В'яз (*Ulmus*). Які декоративні форми використовуються в зеленому будівництві?
44. Дайте характеристику декоративним можливостям *Rhus typhina*.
45. Дайте характеристику декоративним можливостям рослинам роду Горобина (*Sorbus*).
46. Дайте характеристику найбільш декоративним видам роду Гльод (*Crataegus*).
47. Які декоративні форми має граб звичайний (*Carpinus betulus*)?
48. Дайте характеристику декоративним ознакам катальпи бігніонієвидної, або звичайної (*Catalpa bignonioides*).
49. Які особливості агротехніки катальпи: догляд, захист від шкідників та хвороб, підготовка до зими, розмноження.
50. В чому полягає декоративність рослин роду Вишня (*Prunus*)?
51. Які особливості агротехніки декоративної вишні: догляд, захист від шкідників та хвороб, підготовка до зими, розмноження.
52. Дати характеристику декоративних ознак бука лісового або європейського (*Fagus sylvatica*).
53. Які особливості використання дерев роду *Robinia*?
54. Назвіть найбільш декоративні види роду *Juglans*.
55. Дайте характеристику декоративним можливостям деревам роду *Fraxinus*.
56. Які цінні якості для озеленення мають ліщина деревовидна, або ведмежий горіх (*Corylus colurna*) та гледичія триколючкова (*Gleditsia triacanthos* L.)?
57. В чому полягає декоративність багрянника японського (*Cercidiphyllum japonicum*)?
58. Які перспективи використання в зеленому будівництві ліквідамбара смолоносного, або амбрового дерева (*Liquidambar styraciflua*), айланту найвищого (*Ailantus altissima*), ліріодендрону, або тюльпанового дерева, (*Liriodendron tulipifera*)?
59. Які перспективи використання в зеленому будівництві гінкго дволопатевого (*Ginkgo biloba*)?
60. Охарактеризуйте основні декоративні види роду *Berberis*.
61. Які особливості агротехніки барбарису: догляд, захист від шкідників та хвороб, підготовка до зими, розмноження.

62. Надайте характеристику рослин роду *Weigela*.
63. Охарактеризуйте основні декоративні види і форми рослин роду *Weigela*.
64. Особливості агротехніки вейгели: догляд, розмноження.
65. Рід Дейція (*Deutzia* Thunb.). Назвіть та охарактеризуйте основні види дейції.
66. Особливості агротехніки дейцій: догляд, розмноження. Використання в ландшафтному дизайні.
67. У чому полягає декоративність рослин роду *Symphoricarpos* Juss?
68. Назвіть найбільш декоративні види роду *Lonicera*. Декоративні форми.
69. Назвіть особливості агротехніки жимолості та використання в ландшафтному дизайні.
70. Назвіть найбільш декоративні види роду *Viburnum*. Декоративні форми калини. Агротехніка калини.
71. У чому полягає декоративність рослин роду *Sambucus*?
72. Основні види та декоративні форми роду *Sambucus*.
73. Основні види і декоративні форми рослин роду *Cornus*. Використання.
74. Рід Спірея, або таволга (*Spiraea* L.). Загальна характеристика.
75. Основні види і декоративні форми спіреї. Агротехніка та використання в ландшафтному дизайні.
76. Рід Бирючина (*Ligustrum*). Використання в зеленому будівництві.
77. Перстач кущовий (*Potentilla fruticosa* L.). Сорти, агротехніка, використання.
78. Які декоративні особливості рослин роду *Mahonia*?
79. Назвіть найбільш декоративні види роду *Mahonia*.
80. Агротехніка та використання магоній.
81. Види та декоративні форми роду *Salix*. Використання, агротехніка.
82. Види кизильників. Декоративність, використання, агротехніка.
83. Рід Ірга (*Amelanchier* Medic). Декоративність, використання, агротехніка.
84. Рід *Euonymus*. Види, декоративність, використання, агротехніка рослин.
85. Декоративні види роду *Kerria* DC. Використання, агротехніка.
86. Будлея Давида (*Buddleja davidii*). Декоративність, використання, агротехніка.
87. Рід Форзиція (*Forsythia* Vahl.). Декоративність, використання, агротехніка форзиції.
88. Рід Бузок (*Syringa* L.).
89. Найбільш декоративні види і сорти бузку.
90. Рід Чубушник (*Philadelphus* L.). Основні види. Декоративність, використання, агротехніка рослин.
91. Гібіскус сирійський (*Hibiscus syriacus* L.). Декоративність, використання, агротехніка рослин.
92. Рід *Magnolia*. Морозостійкі декоративні форми магнолій.
93. Декоративність, використання, агротехніка видів роду Екзохорда (*Exohorda* RGL.).

94. Рід Скумпія (*Cotinus* Adans.). Скумпія (*Cotinus coggygia* Scop.). Декоративні форми. Використання.
95. Надайте загальну характеристику роду Гортензії (*Hudrangea* L.).
96. Використання гортензії в ландшафтному дизайні.
97. Особливості агротехніки різних видів гортензій: догляд, підготовка до зими, розмноження.

Перелік навчальних елементів, обов'язкових до засвоєння в модулі 1 і форма вивчення (л – лекційна, п – практична, с – самостійна)

№ з/п	Навчальний елемент	Вид навчання
1.	Гінкго дволопатекий	л
2.	Кедр атласький	с
3.	Кедр ліванський	с
4.	Кедр гімалайський	с
5.	Кипарис вічнозелений	с
6.	Кипарисовик горіхоплідний	п
7.	Кипарисовик Лавсона	п
8.	Криптомерія японська	с
9.	Метасеквоя розсічено-шишкова	с
10.	Мікробіота перехреснопарна	с
11.	Модрина обпадаюча	л
12.	Псевдотсуга Мензиса	с
13.	Секвоя вічнозелена	л
14.	Секвоядендрон гігантський	с
15.	Сосна Банкса	л
16.	Сосна Веймутова	п
17.	Сосна гірська	л
18.	Сосна звичайна	л
19.	Сосна кедрова європейська	л
20.	Сосна кедрова корейська	л
21.	Сосна кримська	л
22.	Сосна румелійська	с
23.	Сосна чорна	л
24.	Тис гострокінцевий	с
25.	Тис ягідний	п

Продовження переліку

26.	Тсуга канадська	с
27.	Туя західна	п
28.	Туя складчаста	п
29.	Широкогілочник східний	с
30.	Ялина звичайна	л
31.	Ялина канадська	л
32.	Ялина колюча	л
33.	Ялина сербська	л
34.	Ялина Шренка	с
35.	Ялиця алжирська	с
36.	Ялиця біла	с
37.	Ялиця грецька	с
38.	Ялиця іспанська	с
39.	Ялиця кавказька	с
40.	Ялиця одноколірна	с
41.	Ялиця сибірська	с
42.	Ялиця цільнолиста	с
43.	Ялівець звичайний	п
44.	Ялівець високий	п
45.	Ялівець віргінський	п
46.	Ялівець козацький	п
47.	Абрикос звичайний	п
48.	Айва довгаста, звичайна	с
49.	Айлант високий	с
50.	Актинідія гостра	п
51.	Актинідія коломікта	п
52.	Аморфа кущова	с
53.	Аристолохія великолиста	с
54.	Аронія чорноплідна	п
55.	Барбарис звичайний	п
56.	Барбарис Тунберга	п
57.	Бархат амурський	л
58.	Береза даурська	л
59.	Береза плосколиста	л

Продовження переліку

60.	Береза повисла	Л
61.	Бирючина звичайна	П
62.	Бузина червона	Л
63.	Бузина чорна	П
64.	Бузок звичайний	П
65.	Бузок угорський	П
66.	Бук європейський, лісовий	Л
67.	Фундук дводомний	Л
68.	Бруслина бородавчаста	Л
69.	Бруслина європейська	Л
70.	Вейгела квітуча	П
71.	Верба біла	П
72.	Верба гостролиста	С
73.	Верба козяча	С
74.	Верба ламка	С
75.	Верба п'ятитичинкова	С
76.	Верба руська	С
77.	Верба тритичинкова	С
78.	Виноград амурський	С
79.	Виноград звичайний	Л
80.	Вишня звичайна	Л
81.	Вишня повстиста	С
82.	Вишня пташина	С
83.	Вільха клейка	С
84.	Вільха сіра	Л
85.	Вістерія, гліцинія китайська	П
86.	В'яз гладенький	Л
87.	В'яз голий, шорсткий	Л
88.	В'яз приземкуватий	Л
89.	Гіркокаштан дрібноквітковий	Л
90.	Гіркокаштан звичайний	Л
91.	Гледичія триколючкова	Л
92.	Глід колючий	Л
93.	Глід одноматочковий	Л

Продовження переліку

94.	Горіх волоський	л
95.	Горобина звичайна	л
96.	Горобинник горобинолистий	с
97.	Гортензія деревоподібна	л
98.	Гортензія мітелчаста	л
99.	Граб звичайний	л
100.	Груша звичайна	с
101.	Дейція шорстка	п
102.	Деревозгубник виткий	п
103.	Деревозгубник круглолистий	п
104.	Дуб звичайний	л
105.	Дуб каштановий	л
106.	Дуб червоний	л
107.	Екзохорда Альберта	л
108.	Жимолость каприфоль	п
109.	Жимолость татарська	с
110.	Жостір проносний	с
111.	Калина-гордовина	п
112.	Калина звичайна	л
113.	Карагана деревоподібна	л
114.	Карагана кущова	л
115.	Катальпа красива	с
116.	Каштан їстівний	с
117.	Кизил звичайний	с
118.	Кизильник блискучий	п
119.	Кизильник цілокрайний	с
120.	Клен гостролистий	с
121.	Клен Гіннала, прирічковий	с
122.	Клен зеленокорий	с
123.	Клен несправжньо-платановий, явір	с
124.	Клен пальмоподібний	с
125.	Клен польовий	п
126.	Клен татарський	п
127.	Клен цукристий	п

Продовження переліку

128.	Клен ясенелистий	п
129.	Крушина ламка	с
130.	Лабурнум звичайний	с
131.	Липа маньчжурська	с
132.	Липа повстиста	л
133.	Липа серцелиста	л
134.	Липа кримська	л
135.	Липа широколиста	л
136.	Ліріодендрон тюльпановий	л
137.	Ліщина деревоподібна	л
138.	Ліщина звичайна	л
139.	Магнолія загострена	п
140.	Магнолія Кобус	п
141.	Магнолія оберненояйцеподібна	с
142.	Магонія падуболиста	п
143.	Магнолія Суланжа	л
144.	Маслинка вузьколиста	с
145.	Маслинка срібляста	с
146.	Мигдаль трилопатекий	с
147.	Обліпіха крушиноподібна	с
148.	Партеноцисус п'ятилистий	с
149.	Півонія деревоподібна	п
150.	Піраканта шарлахова	п
151.	Платан західний	л
152.	Платан кленолистий	с
153.	Птелея трилиста	с
154.	Пухироплідник калинолистий	п
155.	Робінія клейка	л
156.	Робінія псевдоакація	л
157.	Рододендрон жовтий	п
158.	Самшит вічнозелений	п
159.	Свидина біла	п
160.	Скумпія шкіряста	с
161.	Слива колюча, терен	с

Продовження переліку

162.	Слива розлога, алича	с
163.	Смородина альпійська	с
164.	Смородина золотиста	с
165.	Смородина чорна	с
166.	Сніжнягідник білий	с
167.	Софора японська	с
168.	Сумах пухнастий	с
169.	Таволга Вангутта	п
170.	Таволга середня	п
171.	Таволга японська	п
172.	Тополя біла	л
173.	Тополя італійська	л
174.	Тополя канадська	л
175.	Тополя Симона, китайська	л
176.	Тополя сіра	л
177.	Тополя тремтяча	л
178.	Тополя чорна	л
179.	Форзиція поникла	п
180.	Хеномелес японський	п
181.	Церцис канадський	п
182.	Черемха звичайна	п
183.	Черемха пізня	п
184.	Чубушник звичайний	п
185.	Шизандра китайська	п
186.	Шипшина зморшкувата	п
187.	Шипшина собача	п
188.	Шовковиця біла	п
189.	Яблуня лісова	л
190.	Яблуня Недзвецького	л
191.	Ясен звичайний	л
192.	Ясен ланцетолистий	с

МОДУЛЬ 2. ОСНОВИ КВІТНИКАРСТВА

Газон в ландшафтному проектуванні. Роль і функції газонів у ландшафтному проектуванні. Види газонів. Партерний (англійський) газон. Звичайний газон. Парковий газон. Спортивний газон. Газонні трави. Луговий газон. Мавританський газон. Ґрунтопокривний газон. Технологія створення різних видів газону. Технологія виготовлення та укладання рулонного газону. Догляд за газоном.

Трав'яниста декоративна рослинність та її роль в створенні композицій у ландшафтному дизайні. Загальні відомості про декоративні рослини. Трав'янисті однорічні та дворічні рослини. Трав'янисті багаторічники. Цибулинні декоративні рослини. Особливості застосування у квітниках.

Роль і функції трав'янистої рослинності в створенні декоративних композицій. Баланс у рослинних композиціях. Сумісність рослин на екологічні вимоги. Колірні закономірності.

Види квітників. Солітер. Група. Масив. Рабатка. Міксбордер. Бордюр. Клумба. Види клумб. Основні правила проектування квітників.

Рослини для альпінарію, підведених клумб, сухих стінок, мінісадочків. Загальна характеристика рослин, що використовуються для створення альпінарію. Справжні рослини-альпійці. Інші рослини. Основні вимоги при створенні альпінарію. Догляд за альпінарієм.

Контейнерне озеленення. Загальна характеристика рослин, що використовуються для контейнерного озеленення. Низькорослі й карликові різновиди дерев та чагарників для контейнерного озеленення.

Рослини для декоративних водних об'єктів ландшафтного дизайну. Роль і функції водних рослин при створенні водних об'єктів. Види декоративних водних рослин. Особливості їх агротехніки. Обґрунтування вибору водних рослин при створенні декоративних водних об'єктів.

Концепція саду безперервного цвітіння. Термін й тривалість цвітіння рослин. Зведений календар цвітіння декоративних рослин. Найбільш естетично цінні композиції з видів і сортів трав'янистих багаторічників, дерев і чагарників, придатних за своїми декоративними та біологічними якостями для створення декоративних насаджень, адаптованих до тих або інших екологічних умов і систем.

Контроль-колоквіум 1

1. Розкрийте поняття «газон».
2. Як газони розрізняють за призначенням?
3. Яке функціональне призначення партерного газону?
4. Які вимоги до агротехніки створення партерного газону?

5. Яке функціональне призначення звичайного газону?
6. Які вимоги до агротехніки створення звичайного газону?
7. Яке функціональне призначення паркового газону?
8. Які особливості догляду за парковим газоном?
9. Яке функціональне призначення спортивного газону?
10. Які вимоги до агротехніки створення спортивного газону?
11. Для яких умов є доцільним луговий газон?
12. Яке функціональне призначення мавританського газону?
13. Яке функціональне призначення ґрунтопокривного газону?
14. Як газони розрізняють за місцем розташування?
15. Як газони розрізняють за методом створення?
16. Яким вимогам повинні відповідати травосуміші для створення газонів?
17. Яка технологія виготовлення та укладання рулонного газону?
18. Які переваги та недоліки використання рулонного газону?
19. Надайте характеристику основним операціям по обслуговуванню газонів.
20. Чого слід уникати для збереження декоративних якостей газону?
21. Яка роль і функції трав'янистої рослинності в створенні декоративних композицій?
22. Надайте загальну характеристику трав'янистим багаторічникам.
23. Надайте загальну характеристику цибулинних рослин.
24. Надайте загальну характеристику дворічникам.
25. Надайте загальну характеристику однорічникам.
26. Наведіть приклад зимостійких багаторічників.
27. Яке існує угруповання багаторічників по висоті? Наведіть приклади.
28. Яке існує угруповання багаторічників за вимогами до умов довкілля?
29. Наведіть приклади багаторічників для непересихаючих місць.
30. Наведіть приклади багаторічників для сухих місць.
31. Наведіть приклади багаторічників для напівтінистих і тінистих місць.
32. Наведіть приклади багаторічників для відкритих (сонячних) місць.
33. Наведіть приклади багаторічників для слабокислих ґрунтів.
34. Наведіть приклади багаторічників для нейтральних або слаболужних ґрунтів.
35. Наведіть приклади багаторічників для створення зелених лужків.
36. Наведіть приклади багаторічників, що довго ростуть на одному місці.
37. Наведіть приклади декоративно-листяних багаторічників.
38. Які функції виконують декоративні трави?
39. Які літники можливо висівати безпосередньо в ґрунт?
40. Які літники бажано висаджувати розсадою?
41. Наведіть приклади літників, які стійкі до заморозків.
42. Які літники не переносять заморозків?
43. Наведіть приклади посухостійких літників.
44. Наведіть приклади літників, що переносять невелике затінювання.
45. Наведіть приклади вологолюбних літників.
46. Наведіть приклади високорослих літників.

47. Наведіть приклади декоративно-листяних літників.
48. Наведіть приклади найбільш невимогливих літників.
49. Наведіть приклади літників для бордюрів і низьких рабаток.
50. Наведіть приклади ароматних літників.
51. Які Вам відомі виткі однорічні рослини для вертикального озеленення?
52. Які Вам відомі виткі багаторічні рослини для вертикального озеленення?
53. Які Вам відомі рослини для мозаїчно-килимкових клумб і рабаток?
54. Наведіть приклади літників для оформлення балконів.
55. Наведіть приклади трав'янистих рослин, стійких до хімічних речовин в повітрі.
56. У чому полягають особливості догляду за листопадними азаліями?
57. Що потрібно для успішного вирощування рододендронів?
58. В чому полягає привабливість рододендронів групи Інкархо?
59. Дайте визначення поняттю "квітник".
60. Які однорічні, дворічні та багаторічні рослини можливо використовувати як солітери?
61. Дайте визначення поняттю "група"?
62. Дайте визначення поняттю "масив".
63. Дайте визначення поняттю "клумба".
64. Дайте визначення поняттю "бордюр".
65. Дайте визначення поняттю "міксбордер".
66. У чому полягає концепція саду безперервного цвітіння?
67. Які умови необхідно створити для альпійських рослин?
68. Наведіть приклади рослин для піднятих клумб, сухих стінок, мінісаджоків.
69. Дайте загальну характеристику рослин, що використовуються для контейнерного озеленення.
70. Назвіть основні групи рослин для декоративних водних об'єктів.
71. Надайте характеристику рослинам, що плавають на поверхні декоративних водних об'єктів.
72. Надайте характеристику болотних рослин, які можливо вирощувати в декоративних водоймищах.
73. Надайте характеристику прибережних рослин для декоративних водоймищ.
74. Для чого потрібні рослини-оксигенатори в декоративних водоймищах?
75. У чому полягають особливості вирощування латаття в декоративних водоймищах?
76. У чому полягає догляд за декоративним водоймищем влітку?
77. Які особливості догляду за декоративним водоймищем восени?
78. Який догляд необхідний для декоративного водоймища взимку?
79. Які особливості догляду за декоративним водоймищем навесні?
80. Назвіть сучасні тенденції контейнерного озеленення?

**Перелік навчальних елементів, обов'язкових до засвоєння в модулі 2 і
форма вивчення (л – лекційна, п – практична, с – самостійна)**

№ з/п	Навчальний елемент	Вид навчання
1.	Роль і функції газону в ландшафтному проектуванні	л
2.	Партерний (англійський) газон	л
3.	Звичайний газон	л
4.	Спортивний газон	с
5.	Мавританський газон	л
6.	Луговий газон	л
7.	Ґрунтопокривний газон	с
8.	Рулонний газон	с
9.	Рослини відкритого ґрунту	л
10.	Трав'янисті багаторічники	л
11.	Цибулинні рослини	л
12.	Дворічники	л
13.	Однорічники	л
14.	Угрупування багаторічників за зимостійкістю	с
15.	Угрупування багаторічників за висотою	с
16.	Угрупування багаторічників за термінами цвітіння	с
17.	Угрупування багаторічників за вимогами до умов докiлля	с
18.	Багаторічники для непересихаючих місць	с
19.	Багаторічники для сухих місць	с
20.	Багаторічники для напівтінистих і тінистих місць	с
21.	Багаторічники для відкритих (сонячних) місць	с
22.	Багаторічники для слабокислих ґрунтів	с
23.	Багаторічники для нейтральних або слаболужних ґрунтів	с
24.	Багаторічники для вапняних ґрунтів	с
25.	Багаторічники для створення зелених лужків	с
26.	Багаторічники, що довго ростуть на одному місці	с
27.	Декоративно-листяні багаторічники	с
28.	Декоративні трави	л
29.	Папороті	л
30.	Літники для ґрунтового посіву	п

Продовження переліку

31.	Літники для посіву в парниках або теплицях	с
32.	Літники, стійкі до заморозків	с
33.	Літники, що не переносять заморозків	с
34.	Літники, що переносять невелике затінювання	с
35.	Посухостійкі літники	с
36.	Вологолюбні літники	с
37.	Високорослі літники	с
38.	Декоративно-листяні літники	с
39.	Ароматні літники	с
40.	Літники для бордюрів і низьких рабток	с
41.	Виткі однорічні рослини для вертикального озеленення	л
42.	Виткі багаторічні рослини для вертикального озеленення	л
43.	Рослини для мозаїчно-килимових клумб і рабток	п
44.	Літники для оформлення балконів	п
45.	Рослини, стійкі до хімічних речовин в повітрі	с
46.	Чайно-гібридні троянди	л
47.	Троянди патіо	л
48.	Троянди флорибунда	л
49.	Мініатюрні троянди	л
50.	Ґрунтопокривні троянди	л
51.	Плетисті троянди, або рамблери	л
52.	Кущові троянди, або шраби	л
53.	Рододедрони	л
54.	Квітники	л
55.	Солітери	л
56.	Група	л
57.	Масив	л
58.	Клумба	л
59.	Бордюр	л
60.	Рабатка	л
61.	Міксбордер	л
62.	Термін й тривалість цвітіння рослин	л
63.	Концепція саду безперервного цвітіння	л
64.	Рослини для альпінарію	л

Продовження переліку

65.	Рослини для піднятих клумб, сухих стінок, мінісадочків	п
66.	Угрупування рослин для декоративних водних об'єктів	с
67.	Рослини, що плавають на поверхні	с
68.	Болотні рослини	с
69.	Прибережні рослини	с
70.	Рослини-оксигенатори	с
71.	Латаття (<i>Nymphaea</i>)	с

Основна література

1. Колесников А. И. Декоративная дендрология / А. И. Колесников. – М. : Государственное издательство литературы по строительству, архитектуре и строительным материалам, 1960. – 676 с.
2. Калініченко О. А. Декоративна дендрологія / О. А. Калініченко. – К. : Вища школа, 2003. - 199 с.
3. Шовган А. Д. Дендрологія : навчальний посібник / А. Д. Шовган. – Львів : УкрДЛТУ, 2001. – 152 с.
4. Галактионов И. И. Декоративная дендрология / И. И. Галактионов, А. В. Ву, В. А. Осин. – М. : Высшая школа, 1967. – 320 с.
5. Бунин В. А. Цветоводство / В. А. Бунин. – Львов. : Вища школа, 1986. – 144 с.
6. Справочник цветовода / Вакуленко В. В., Зайцева Е. Н., Клевенская Т. М. и др. ; сост. Н. П. Николаенко. 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Колос, 1997. – 446 с.
7. Мигунова Е. С. Лесонасаждение на засоленных почвах / Е. С. Мигунова. - М. : Лесная промышленность, 1978. - 110 с.
8. Соколова Т. А. Декоративное растениеводство: Древоводство : учебник для вузов. Изд. 4 / Т. А. Соколова – М. : АCADEMIA, 2010. – 352 с.
9. Соколова Т. А. Декоративное растениеводство: Цветоводство: учебник для вузов / Т. А. Соколова, И. Ю. Бочкова – М. : АCADEMIA, 2010. – 448 с.
10. Груздев Г. С. Защита зеленых насаждений в городах. Справочник / Г. С. Груздев, Л. А. Дорожкина, С. А. Петриченко. - М. : Стройиздат, 1990. - 544 с.
11. Лаптев А. А. Газоны / А. А. Лаптев. - К. : Наукова думка, 1983 р. - 176 с.
12. Балов В. Н. Сад непрерывного цветения / В. Н. Балов, Г. Н. Зайцев, А. С. Лялина. – М. : Просвещение, 1993 – 182 с.
13. Рубцов Л. И. Деревья и кустарники в ландшафтной архитектуре / Л. И. Рубцов. – К : Наукова думка, 1977. - 272 с.

Допоміжна література

14. Хессайон Д. Г. Все о декоративных деревьях и кустарниках / Д-р Д. Г. Хессайон ; пер. с англ. О. И. Романовой. – М. : Кладезь, 1998. – 128 с.
15. Хессайон Д. Г. Все о вечнозеленых растениях / Д-р Д. Г. Хессайон ; пер. с англ. О. И. Романовой. – М. : Кладезь, 1998. – 128 с.
16. Хессайон Д. Г. Все о клумбовых растениях / Д-р Д. Г. Хессайон ; пер. с англ. О. И. Романовой. – М. : Кладезь, 1998. – 128 с.
17. Хессайон Д. Г. Все о розах / Д-р Д. Г. Хессайон ; пер. с англ. О. И. Романовой. – М. : Кладезь, 2007. – 128 с.
18. Хессайон Д. Г. Все о луковичных растениях / Д-р Д. Г. Хессайон ; пер. с англ. О. И. Романовой. – М. : Кладезь, 2007. – 128 с.
19. Хессайон Д. Г. Все об альпинарии и водоеме в саду / Д-р Д. Г. Хессайон ; пер. с англ. О. И. Романовой. – М. : Кладезь, 1999. – 128 с.
20. Александрова М. С. 100 лучших растений для вашего сада / М. С. Александрова. - М. : Издательский дом "Фитон+", 2004. - 144 с.
21. Александрова М. С. Гортензии / М. С. Александрова. - М. : Кладезь-Букс, 2009. – 32 с.
22. Ильина В. В. Выбираем растения для декоративного водоема / В. В. Ильина. - М. : ЗАО «Фитон+», 2007. – 32 с.
23. Лепкович И. П. Газоны / И. П. Лепкович. - М. : Диля, 2003. - 240 с.
24. Завадская Л. В. Газоны / Л. В. Завадская. – М. : Издательский дом МСП, 2010. – 80 с.
25. Сербина Е. Н. Газон и уход за ним / Е. Н. Сербина. – М. : ОЛМА-ПРЕСС, 2003. – 32 с. – (Приусадебное цветоводство, сад и огород).
26. Клименко З. К. Розы. Выращивание. Уход. Использование / З. К. Клименко. – М. : Издательский дом "Фитон+", 2001 – 176 с.
27. Александрова М. С. Аристократы сада: красивоцветущие кустарники / М. С. Александрова. – М. : ЗАО "ФИТОН +", 2000. – 192 с.
28. Коновалова Т. Ю. Весенне-цветущие луковичные растения / Т. Ю. Коновалова, Н. А. Шевирева. – М. : Кладезь-Букс, 2006. – 96 с.

Робота 1

ФОРМУВАННЯ КОМПОЗИЦІЙ ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ РІЗНИХ ОБ'ЄКТІВ ЗЕЛЕНОГО БУДІВНИЦТВА

Систему композицій зелених насаджень різних об'єктів зеленого будівництва формують такі елементи:

- солітери;
- групи;
- масиви;
- гай;
- лінійні насадження;
- живоплоти;
- боскети;
- топіарні об'єкти;
- виткі деревні рослини;
- бордюри.

Масивами є зімкнуті деревні і чагарникові насадження площею не менше 0,5 га. Їх оптимальна ширина, що забезпечує захист від шуму, пилу і візуальну ізоляцію, складає 100-150 м.

Виділяються різновиди масивів:

за складом:

- чисті - з однієї породи;
- змішані;

за переважною деревною породою:

- хвойні (темно- і світлохвойні);
- листяні (крупно - і дрібнолисті);

за структурою:

- одноярусні;
- багатоярусні;

за формою:

- компактні;
- витягнутої форми;
- складної форми.

Масиви створюють сприятливі умови для розвитку рослин і гніздування птахів і використовуються як екологічні "ядра" парків та інших ландшафтно-рекреаційних територій від несприятливого оточення.

Масиви лісового типу імітують природний ландшафт, вони займають площу від 1 до 4 га в парках і десятки гектарів у лісопарках. Вибір головних порід масиву визначає його вигляд - ялина, ялиця, граб з темними стовбурами і густим листям утворюють похмурі тіністі насадження. Супутні породи покращують і збагачують насадження масиву.

Паркові масиви з малою вертикальною зімкнутою формою крон дерев дозволяють створити глибинні перспективи.

Гаї зазвичай представлені невеликими однорідними по порідному складу і віку насадженнями площею 0,25-1,5 га (березовий гай, діброва), що не перетинаються дорогами, призначені для сприйняття ззовні. У гаю простір між стовбурами, як правило, проглядається.

Боскети - паркові композиції регулярного типу, що утворюють зімкнені ділянки правильної геометричної форми, обмежені шпалерами (густими деревно-чагарниковими насадженнями у вигляді стрижених зелених стін і живоплотів).

Простір усередині боскетів в епоху бароко називався кабінетами, або зеленими залами.

Куртини - великі групи з 20-50 дерев або кущів – зазвичай створюють чистого порідного складу, які використовують для виявлення декоративних якостей цього виду рослин.

Групи створюють із композиційно взаємопов'язаних дерев і кущів, висаджених із дотриманням законів біологічної сумісності та з урахуванням умов огляду.

За величиною виділяють групи:

- малі - складаються з 3-5 дерев;
- середні - до 9 дерев;
- великі - до 18 дерев.

За дендрологічним складом розрізняють групи:

- чисті (однопорідні);
- змішані (з декількох порід).

Чисті групи зазвичай відрізняються чітким силуетом. Групи, змішані за складом, мають потенційну варіабельну композицію і відрізняються великою складністю побудови.

Основою для побудови таких груп може служити видовий склад деревних рослин певного типу, характерних для місцевих фізико-географічних умов. Слід враховувати, що в змішаних групах можлива втрата декоративних якостей у разі поєднання дерев і кущів з різною довговічністю або в результаті несприятливих взаємних впливів. Зміна складу групи призводить до зміни її декоративного вигляду.

Групи із включенням хвойних рослин зазвичай є композиційними центрами.

Залежно від форми крон, що становлять групу порід, форма зеленої заповні усієї групи може бути такою:

- округлою;
- загостреною;
- контрастною.

Залежно від густини галузнення і густини листя розрізняють структуру зеленої заповні групи:

- щільну - густе галузнення і густе листя крони;

- середньої щільності - галуження крони і листя середньої густини;
- ажурну - легка структура галуження і негусте листя.

За будовою розрізняють групи:

- прості, або що мають один ярус (запона);
- складні, або багатоярусні.

За композиційною побудовою:

- симетричні в плані - трикутник, прості ряди, шаховий порядок, коло, підкова та ін.;
- компактні - максимально зближене садіння рослин (наприклад, група-букет із декількох екземплярів берез, висаджених до однієї садівної ями);
- вільні - що складаються з декількох порід або одного виду рослин, з силуетом, що нагадує намет та ін.

У групах із дерев декількох видів швидкорослі рослини зазвичай займають верхній ярус, а тіньовитривалі й такі, що ростуть повільно, утворюють другий ярус. Ядро, або композиційний центр групи, створюється з одного або декількох рослин, зазвичай більш високих.

Деревно-чагарникові групи утворюють проміжну ланку між лісовими масивами, галями і відкритими просторами і можуть розміщуватися на узліссях масивів, галявинах, біля поворотів і розвилок доріжок і доповнюватися посадками квіткових рослин, а також декоративними валунами, скульптурою.

Декоративні й ефективні як композиційні доміанти деревні групи у вигляді "хороводу" (садіння дерев або великих кущів кільцем) або "букета" (садіння 3-5 екземплярів дерев). Групи-букети можуть створюватися багатоярусними.

Відстань між деревами в групах встановлюються залежно від функціонального і композиційного призначення кожної групи, видів рослин і їх розмірів. Для невеликих рослин ця відстань може бути 1,5-2 м, великих 3-4 і 5-10 м. У глибині групи відстані можуть бути меншими, а до периферії - збільшуватися. Древа в групах можуть розміщуватися на рівних відстанях, симетрично по відношенню один до одного або несиметрично (вільне розташування).

Рекомендується вводити в групу непарне число дерев і уникати точного шахового розміщення. Це диктується умовами сприйняття цієї ландшафтної групи з усіх видових точок, в компактній і композиційно цілісній формі.

Застосування в групах красивоквітучих дерев і кущів із декоративними плодами також дозволяє урізноманітнити композиції, створюючи сезонні декоративні акценти з урахуванням термінів їх цвітіння і плодоношення.

Ландшафтні групи підбираються в два етапи: на першому етапі враховуються біологічні властивості рослин, тобто їх відношення до кліматичних та ґрунтових умов, відношення до вологості повітря, інсоляції, їх довговічність і швидкість росту. На другому етапі враховуються їх архітектурно-художні характеристики, тобто контур загального силуету

рослин, розмір, колір листя і кори стовбура, структура гілкування, візерунок і текстура мозаїки листя.

Рядові посадки дерев і кущів використовуються для виявлення лінійних планувальних елементів, створення алеї, а також для розмежування різних за призначенням просторів. Рядові посадки можуть створюватися з одних дерев, або тільки з кущів, або бути комбінованими, ярусними - з дерев спільно з кущами. Деревця вибираються з рівним, прямим стовбуром і правильною кроною, дерева однієї породи - зазвичай з однаковими параметрами (висота штамбу, висота рослини, діаметр крони), щоб посадки створювали враження впорядкованості.

У облаштуванні рядових посадок особливе значення має лінійність побудови композиції - рослини можуть висаджуватися прямолінійно або криволінійно в один, два ряди або за багаторядною схемою. Являють собою інтерес і віялові схеми рядових посадок, що мають особливу декоративність.

До рядових посадок відносяться й алеїні посадки, погоджені в композиційному відношенні паркові дороги, що обрамляють з обох боків; на основі лінійних схем рядових посадок виконують також живоплоти, шпалери і зелені стіни.

У рядових посадках важлива також ритмічність побудови композиції. Окрім найбільш простого метричного порядку розташування дерев однієї породи з рівними інтервалами між рослинами можуть застосовуватися і складніші малюнки ритму - чергуються, динамічні з наростанням або зменшенням інтервалів або зміною параметрів рослин та ін.

Створення ритмічності рядової посадки вимагає введення не менше трьох елементів побудови, проте стійкіше враження виникає за наявності 5-8 елементів ряду.

Деревця, що окремо стоять, і кущі (солітери), що мають високі декоративні якості, розміщуються зазвичай на галявинах у композиційно важливих місцях. Як поодинокі посадки можуть застосовуватися не лише високі розлогі дерева, але і красивоквітучі кущі й декоративні форми хвойних порід.

Підбір асортименту рослин повинен забезпечувати створення екологічно стійких насаджень, добре пристосованих до місцевих умов з високими оздоровчими, естетичними і експлуатаційними якостями. Враховується динаміка вікових і сезонних змін вигляду рослин.

Основний асортимент - основа зелених насаджень парку, з якого формуються масиви, гаї, куртини. Його слід створювати з місцевих лісотвірних порід.

Додатковий асортимент - супутні породи, красивоквітучі, декоративні дерева і кущі.

Його слід вводити біогрупами в допустимій кількості, забезпечуючи формування екологічно стійких насаджень.

Рослини додаткового деревно-чагарникового асортименту використовуються для збагачення паркових композицій.

Аудиторна самостійна робота під керівництвом викладача

Завдання

- 1.1. Обґрунтувати вибір деревних рослин для формування одноярусної однопорідної групи дерев.
- 1.2. Обґрунтувати вибір деревних рослин для формування одноярусної однопорідної групи дерев із закругленим силуетом крон.
- 1.3. Обґрунтувати вибір деревних рослин для формування одноярусної однопорідної групи дерев із загостреним силуетом крон.
- 1.4. Обґрунтувати вибір деревних рослин для формування одноярусної однопорідної групи дерев зі щільними кронами.
- 1.5. Обґрунтувати вибір деревних рослин для формування одноярусної однопорідної групи дерев із кронами середньої щільності.
- 1.6. Обґрунтувати вибір деревних рослин для формування одноярусної однопорідної групи дерев з ажурними кронами.
- 1.7. Обґрунтувати вибір листопадних деревних рослин для формування багатоярусної групи.
- 1.8. Сформууйте листяну листопадну двохярусну групу лісового типу.
- 1.9. Сформууйте листяну листопадну трьохярусну групу лісового типу.
- 1.10. Сформууйте листяну листопадну трьохярусну групу з округлими кронами.
- 1.11. Сформууйте листяну листопадну групу з різновисоких порід із контрастними кронами різної форми.
- 1.12. Сформууйте листяну листопадну групу з різновисоких порід з ажурними кронами.
- 1.13. Сформууйте листяну листопадну групу з різновисоких великолистих порід.
- 1.14. Сформууйте одноярусну групу з хвойних порід з округлими формами.
- 1.15. Сформууйте багатоярусну групу з хвойних порід з різними кронами.
- 1.16. Сформууйте багатоярусну групу з хвойних порід з яскраво вираженим вертикальним силуетом крон для Південного берега Криму.
- 1.17. Сформууйте змішану групу з хвойних і листяних порід.
- 1.18. Сформууйте змішану групу з хвойних і декоративних чагарників.
- 1.19. Сформууйте змішану групу з хвойних і листяних порід для Південного берега Криму.
- 1.20. Запропонуйте вибір кущів для створення нижнього ярусу групи з берез.
- 1.21. Запропонуйте вибір кущів для створення нижнього ярусу групи з сосни звичайної.
- 1.22. Запропонуйте вибір кущів для створення нижнього ярусу групи з листяних порід.
- 1.23. Запропонуйте вибір кущів для створення нижнього ярусу хвойної групи.

- 1.24. Сформууйте ефектну групу з красивоkvітучих дерев і кущів (Карпатський дендродекоративний район).
- 1.25. Сформууйте ефектну групу з красивоkvітучих дерев і кущів (Північностеповий дендродекоративний район).
- 1.26. Сформууйте ефектну групу з красивоkvітучих дерев і кущів (Центральний Лісостеп).
- 1.27. Запропонуйте форми деревних порід для створення групи з оригінальним забарвленням листя (Центральне Полісся).
- 1.28. Запропонуйте форми деревних порід для створення групи з оригінальним забарвленням листя (Приморський дендродекоративний підрайон).
- 1.29. Запропонуйте форми деревних порід для створення групи з оригінальним забарвленням листя (Дніпровсько-Бузький дендродекоративний підрайон).
- 1.30. Запропонуйте форми деревних порід для створення групи з ефектним осіннім забарвленням листя (Центральний Лісостеп).
- 1.31. Запропонуйте форми деревних порід для створення групи з ефектним осіннім забарвленням листя (Східний Лісостеп).
- 1.32. Запропонуйте групу красивоkvітучих деревних рослин (Південностеповий дендродекоративний підрайон).
- 1.33. Запропонуйте групу красивоkvітучих кущів для присадибних ділянок (Лісостеповий дендродекоративний район).
- 1.34. Запропонуйте групи деревних порід із високими декоративними якостями в зимовий період.
- 1.35. Запропонуйте деревні породи для створення саду в японському стилі (Лісостеповий дендродекоративний район).
- 1.36. Запропонуйте деревні породи для створення саду в середземноморському стилі (Південний берег Криму)
- 1.37. Дайте рекомендації для створення масивів у дендрологічних районах:

а) Ia;	ж) IIIб;
б) Iб;	з) IIIв;
в) Iв;	і) IVа;
г) IIа;	ї) IVб;
д) IIб;	й) Va;
е) IIв;	к) Vб;
є) IIIа;	л) Vв.

- 1.38. Надайте рекомендації з підбору красивоkvітучих декоративних дерев і кущів для збагачення паркових композицій у дендрологічних районах:

а) Ia;	ж) IIIб;
б) Iб;	з) IIIв;
в) Iв;	і) IVа;

г) Па;	ї) IVб;
д) Пб;	й) Va;
е) Пв;	к) Vб;
є) Па;	л) Vв.

- 1.39. Сформууйте групу з невисоких дерев і красивокущуватих кущів для оформлення плавного переходу від деревних насаджень до відкритих просторів.

Література

1. Колесников А. И. Декоративная дендрология / А. И. Колесников. – М. : Государственное издательство литературы по строительству, архитектуре и строительным материалам, 1960. – С. 35–46.
2. Калініченко О. А. Декоративна дендрологія / О. А. Калініченко. – К. : Вища школа, 2003. - 199 с.
3. Шовган А. Д. Дендрологія : Навчальний посібник / А. Д. Шовган. – Львів : УкрДЛТУ, 2001. - 152с.
4. Соколова Т. А. Декоративное растениеводство: Древоводство : учебник для вузов. Изд. 4 / Т. А. Соколова – М. : АСADEMIA, 2010. – 352 с.
5. Галактионов И. И. Декоративная дендрология / И. И. Галактионов, А. В. Ву, В. А. Осин. – М. : "Высшая школа", 1967. – 320 с.

Робота 2

ВИДИ ЖИВОПЛОТІВ. СТВОРЕННЯ, ФОРМУВАННЯ ТА ДОГЛЯД

Види живоплотів. Традиційний - правильний, або формований, живопліт є суцільним рядом кущів або дерев, в якому індивідуальність кожної рослини повністю втрачається. Неформований живопліт - це ряд кущів або рослин, в якому зберігаються природні контури частини або усіх рослин.

У більшості садів живоплоти означають межі ділянки та якоюсь мірою забезпечують відокремленість і захищеність. Вони можуть виконувати також інші завдання - розділяти сад на зони, приховувати непривабливі об'єкти, захищати від вітру тощо.

При виборі садивного матеріалу дуже важливо враховувати завдання, яке вирішується за допомогою формування живоплоту. Можна підібрати рослини різної висоти, різних термінів цвітіння, з різноманітним осіннім забарвленням листя. Переваги високої і густої загорожі очевидні, до її недоліків відноситься те, що вона затінює сусідні рослини і забирає з ґрунту багато вологи і поживних речовин.

Формування живоплотів влаштовують із дерев і чагарників, що добре піддаються стрижці, утворюють щільну крону, мають рясне розгалуження й багатолистність.

Живоплоти можуть мати різне призначення, бути однорядними, дворядними, різновисокими. Для облямовування порівняно великих ділянок влаштовують зелену стіну заввишки 1,5 м і вище, а усередині ділянки для відокремлення дитячих майданчиків, зон відпочинку або тенісних кортів – середні або низькі, заввишки 0,5-1 м.

Для середніх по висоті (1-1,5 м) вибирають дейції, жимолості, перстач кущовий, троянди жовту, зморшкувату й інші, висаджують їх з густиною в рядах 0,4-0,7 м, між рядами 0,4-0,6 м.

Для низьких загорож підходить барбарис звичайний, таволга середня і Вангутта, деякі кизильники. Густина садіння цих рослин в рядах і між рядами - 0,3-0,4 м. У багаторядних загорожах рослини розміщують у шаховому порядку.

Для створення шпалерних живоплотів (понад два метри) використовують такі породи листопадних дерев, як граб звичайний, липа серцелиста, бук.

Для садіння кущів в живопліт риється траншея глибиною 0,4-0,6 м. Земельна суміш складається з компостної землі, торфокомпосту, листового перегною. У верхній шар потрібно додати пісок, якщо ґрунт важкий (глинистий), або глину, якщо ґрунт занадто легкий (піщаний). Для однорядної загорожі на погонний метр зазвичай висаджують 3-5 саджанців, залежно від їх розмірів, у віці 2–3-х років.

Листопадні раноквітучі кущі краще висаджувати восени, вічнозелені - навесні. У перший рік після садіння обрізують мало, обмежуються видаленням пошкоджених гілок, що вимерзли або сильно виросли убік від лінії загорожі. У наступні роки обрізання проводять регулярно рано навесні та у кінці червня, а восени вирізують слабкі невизрілі пагони (що нездеревіли).

У садах і парках широко застосовують не стрижені, а вільнорослі живоплоти з красивоквітучих кущів: барбарису амурського, бузку угорського, садового жасмину, вейгели, жимолостей альпійської, звичайної, татарської та інших.

Бордюри є низькими огорожами, які створюють з низькорослих (до 1 м заввишки) вільно зростаючих кущів. Відстань між ними має бути такою, щоб рослини змикалися і в той же час вільно розвивалися.

Бордюрні посадки призначені для облямовування доріжок, виділення малюнка в міксбордерах (квітниках) або на партерах. Найбільш відповідними рослинами для цієї мети є перстач кущовий, таволги (спіреї) чарівна, березолиста, японська, магонія падуболиста, самшит.

Живоплоти з красиво і рясно квітучих кущів дуже ефектні в декоративному відношенні, особливо комбіновані різновисокі з двох порід, наприклад, з різним забарвленням листя або термінів цвітіння (бузок

звичайний, барбарис Тунберга, або кизильник). Догляд за ними – в регулярній стрижці, причому красивоквітучі кущі зазвичай підстригають тільки з боків.

Стрижка сформованих живоплотів. Деревні породи дають інтенсивний приріст в основному з травня до початку липня. Тому живопліт з листяних порід краще всього обрізувати у кінці червня - початку липня. При цьому укорочують лише молоді пагони приростів поточного року. Старішу деревину не обрізують, інакше на місці обрізання виникнуть лисини, які заростають важко. В наступному місяці деревні та кущові породи живоплотів прирастають мало, тому форма їх зберігається до наступного року. Лише для швидкозростаючих видів, таких як граб або бирючина, знадобиться друге обрізання в серпні.

Після серпня живоплоти обрізувати вже не слід. Нові пагони, поява яких провокується цим обрізанням, не встигнуть до зими одеревіти. Крім того, в цей період птахи повинні закінчити виховання пташенят.

Листяні вічнозелені породи (самшит, лавровишня, барбарис Юліана) обрізаємо, коли мине небезпека пізніх весняних приморозків, тобто в другій половині травня. Наступну стрижку виконують за потребою, однак остання має бути проведена на початку серпня, щоб нові пагони встигли задерев'яніти до настання зими, інакше вони можуть бути пошкоджені морозом.

Хвойні дерева протягом перших років не формують. Коли вони досягнуть відповідного розміру, їх обрізують один або два рази на рік: навесні та влітку. Винятком є дерева з вираженим домінуванням провідника, такі як ялини й сосни, їх формуємо прищепою до половини молодого приросту. Така процедура забезпечує дуже гарне загущення живоплотів.

Краща форма живоплоту - трапецієподібна, напівовальна або (для тіньовитривалих на зразок граба), прямокутна з вертикальними стінками. У цьому випадку нижні гілки добре ростуть і не оголюються.

Зазвичай живоплоти складаються з рослин одного виду або сорту, але це не завжди доцільно. Чисто зелені різновиди бирючини для створення барвистішої загорожі можна чергувати ряболистими формами, а зелений бук саджати упереміж із ліловим.

Аудиторна самостійна робота під керівництвом викладача

Завдання

2.1. За зразком, який подано у таблиці 1, рекомендувати найбільш доцільний вид живоплоту з таких рослин:

Таблиця 1. Хвойні кущі і дерева, рекомендовані для формованих і неформованих живоплотів

Назва українська	Назва латинська	Висота, см	Найбільш доцільний вид живоплоту
Тис ягідний	<i>Taxus baccata</i> L.	100-300	формовані живоплоти
Тис середній	<i>T. x media</i>	100-300	
Туя західна	<i>Thuja occidentalis</i>	100-400	
Ялівець звичайний	<i>Juniperus communis</i> L.	100-200	
Ялівець віргінський	<i>Juniperus virginiana</i> L.	100-400	
Модрина обпадаюча	<i>Larix decidua</i> Mill.	200-300	
Ялина звичайна	<i>Picea abies</i> (L.) Karst.	200-300	
Ялина колюча	<i>Picea pungens</i> Engelm.	200-400	
Ялина сербська	<i>Picea omorica</i> Purk.	понад 400	
Сосна гірська	<i>Pinus mugo</i> Turra	200-400	

2.2. Заповніть таблицю 2 за зразком.

Таблиця 2. Листопадні кущі і дерева, які використовуються для створення живоплотів

Назва українська	Назва латинська	Висота, см	Найбільш доцільний вид живоплоту
Самшит вічнозелений	<i>Buxus sempervirens</i>	40–60	вічнозелений бордюр
Бересклет Форчуна	<i>Euonymus fortunei</i>	20–30	
Лавровишня	<i>Prunus laurocerasus</i>	50–100	
Падуб гостролистий	<i>Ilex aquifolium</i>	100–200	
Падуб Мезерва	<i>Ilex meserveae</i>	100–200	
Барбарис Тунберга	<i>Berberis thunbergii</i>	30–100	
Смородина альпійська	<i>Ribes alpinum</i>	30–100	
Кизильник блискучий	<i>Cotoneaster lucidus</i>	50–150	
Бирючина звичайна	<i>Ligustrum vulgare</i>	50–150	
Глід	<i>Crataegus sp.</i>	100–200	
Бук лісовий	<i>Fagus silvatica</i>	100–300	
Граб звичайний	<i>Carpinus betulus</i>	100–300	
Липа серцелиста	<i>Tilia cordata</i>	250–350	

2.3. Заповніть таблицю 3 за зразком.

Таблиця 3. Листяні кущі для неформованих живоплотів

Назва українська	Назва латинська	Висота, см	Декоративна ознака	Примітка
Жимолость їстівна	<i>Lonicera edulis</i>	100–200	квіти жовті, синьо-чорні плоди з сизим нальотом	неформований щільний живопліт
Жимолость Маака	<i>Lonicera maackii</i>	до 400	квіти білі, декоративні яскраво-червоні плоди	
Екзохорда кистьова	<i>Exochorda rasemosa</i>	250–300	квіти білі	
Дерен справжній (кизил)	<i>Cornus mas</i>	400–500	квіти жовті	
Форзиція середня	<i>Forsythia x intermedia</i>	100–200	квіти жовті	
Смородина золотиста	<i>Ribes aureum</i>	100–150	квіти жовті	
Айва японська	<i>Chaenomeles japonica</i>	70–150	квіти червоні, помаранчеві, рожеві	
Магонія падуболиста	<i>Mahonia aquifolium</i>	100–150	квіти жовті	
Таволга (спірея) Вангутта	<i>Spirea x vanhouttei</i>	100–200	квіти білі	
Барбарис звичайний	<i>Berberis vulgaris</i>	100–200	декоративне бордове листя і плоди	
Барбарис Юліана	<i>Berberis julianae</i>	100–150	квіти жовті	

Продовження таблиці 3

Керія японська	<i>Kerria japonica</i>	100–150	квіти жовті	
Золотий дощ (бобівник, лабурнум)	<i>Laburnum anagyroides</i>	400–500	квіти жовті	
Садовий жасмин звичайний	<i>Philadelphus coronarius</i>	200–300	квіти білі	
Калина звичайна	<i>Viburnum opulus</i>	200–500	квіти білі	
Карагана (жовта акація)	<i>Caragana arborescens</i>	200–300	квіти жовті	
Вейгела квітуча	<i>Weigela florida</i>	100–200	квіти рожеві	
Пухироплідник калинолистий	<i>Physocarpus opulifolius</i>	150–200	квіти білі; листя жовте, восени бордове	
Піраканта червона	<i>Pyracantha coccinea</i>	100–200	плоди червоні, жовті,	
Перстач кущовий	<i>Potentilla fruticosa</i>	50–100	квіти жовті, білі, рожеві, червоні	
Шипшина зморшчувата	<i>Rosa rugosa</i>	150–200	квіти рожеві, білі	
Шипшина собача	<i>Rosa canina</i>	150–200	квіти рожеві, білі	
Троянда багатоквіт- кова	<i>Rosa multiflora</i>	150–200	квіти рожеві, білі	
Спірея японська	<i>Spirea japonica</i>	50–100	квіти рожеві	
Дейція	<i>Deutzia sp.</i>	100–150	квіти білі, рожеві	

Продовження таблиці 3

Лаванда вузьколиста	<i>Lavandula angustifolia</i>	до 30	квіти фіолетові	
Сніжнягідник доренбоза	<i>Symphoricarpos x doorenbosil</i>	50–150	плоди рожеві	
Сніжнягідник округлий	<i>Symphoricarpos orbiculatus</i>	50–150	плоди рожеві	
Свидина біла	<i>Swida alba</i> L.	150–250	декоративні червоні пагони	

2.4. За зразком, який надано у таблиці 4, дати опис агротехнічних вимог, декоративних відзнак та найбільш доцільного виду живоплоту дерев та кущів з таблиці 5 Додатка.

Таблиця 4. Характеристика рослин, які використовуються для створення живоплотів

№	Назва	Розмір /форма	Ґрунт / місце	Декоративні відзнаки	Найбільш доцільний вид живоплоту
1	Жимолость синя <i>Lonicera caerulea</i>	гіллястий прямий чагарник до 1,5 метрів заввишки	будь який садовий ґрунт на сонці або напівтіні	має світло-жовті, довгасті квіти, синьо-чорні плоди з сизим нальотом	неформований, щільний

Література

1. Калініченко О. А. Декоративна дендрологія / О. А. Калініченко. – К. : Вища школа, 2003. - 199 с.
2. Улейская Л. И. Живые изгороди / Л. И. Улейская, Л. Д. Комар-Темная. - М. : Издательский дом "Фитон+", 2002 – 224 с.
3. Грайнер К. Цветы, декоративные кустарники и деревья в вашем саду. Краткая энциклопедия / Карин Грайнер, Ангелика Вебер ; пер. с нем. В. А. Чекмарева. – М. : Интербук-бизнес, 1998. – 384 с.
4. Александрова М. С. Аристократы сада : красивоцветущие кустарники / М. С. Александрова. - М. : ЗАО "ФИТОН +", 2000. - 192 с.

5. Хессайон Д. Г. Все о декоративных деревьях и кустарниках / Д-р Д. Г. Хессайон ; пер. с англ. О. И. Романовой. – М. : Кладезь, 1998. – 128 с.
6. Хессайон Д. Г. Все о вечнозеленых растениях / Д-р Д. Г. Хессайон ; пер. с англ. О. И. Романовой. – М. : Кладезь, 1998. – 128 с.
7. Хессайон Д. Г. Все о саде, за которым легко ухаживать / Д-р Д. Г. Хессайон ; пер. с англ. О. И. Романовой. – М. : Кладезь, 1999. – 128 с.

Робота 3

КВІТКОВЕ ОФОРМЛЕННЯ. ПІДБІР. КОМБІНАЦІЇ

Квітник – архітектурна композиція на зеленому газоні з однорічними і багаторічними рослинами у вигляді клумб, рабаток, поодиноких і групових посадок, із доріжками, майданчиками, малими архітектурними формами.

Квітники бувають двох типів: партерні (регулярні, геометричні) – для оформлення площ перед будівлями громадського призначення, входів або центральних частин парків, скверів із симетричним розташуванням доріжок, клумб, рабаток, візерунків і малюнків; ландшафтні (вільного планування), що розташовуються в тихій зоні парків, скверах з використанням природного ландшафту.

У квітниках для створення фону широко використовують красивоквітучі дерева і кущі.

При будівництві квітників застосовують такі види квіткового оформлення: солітери, групи, масиви, бордюри, клумби, рабатки, альпінарії тощо.

Солітери, або поодинокі висаджені рослини, повинні відрізнятися високими декоративними якостями, які виділяють їх на газоні або на тлі інших кольорів, тобто прикрашати або звертати увагу на те або інше місце. З одного боку, це найбільш простий вид квіткового оформлення, але з іншого – для цього потрібні добрий смак і знання особливостей догляду за рослинами.

Для поодиноких посадок використовують рослини, що відрізняються висотою і красивою будовою куща, забарвленням і формою листя, кольорами і суцвіттями, а також здатністю тривалий час зберігати свою декоративність. Для поодиноких посадок придатні тільки світлолюбні рослини.

Найбільше для солітерів підходять півонії, лілії, астильби, іриси, гемерокаліси, жоржини, кущові та штамбові троянди.

Група – частина квітника або невелика кількість квітів, висаджених на газоні.

Закладають їх у більшості випадків з рослин одного виду, але зустрічаються і змішані, з однорічників або багаторічників.

Використання того або іншого виду посадкового матеріалу для груп має свої переваги і недоліки. Так, групи з однорічників декоративні упродовж

усього сезону, а асортимент за бажанням можна оновлювати щороку. Недолік таких груп – необхідність щорічного садіння розсади або посіву насіння.

Якщо група складається з багаторічників, період цвітіння яких, як відомо, обмежений, то асортимент підбирають так, щоб забезпечити декоративний ефект максимально тривалий час, що дуже непросто.

При створенні однорідних груп з однорічників слід підбирати рослини з тривалим періодом цвітіння, щоб вони довгий час не втрачали своєї декоративності. Чисті (прості) групи дуже декоративні завдяки однаковій фактурі рослин. Чисті групи складають із тагетесів, календул, петуній, сальвій, флоксів, півоній, лілій, аквілегій, астильб, троянд, корейських хризантем.

Для змішаних (складних) груп підбирають рослини різних видів. При виборі асортименту обов'язково враховують сумісність рослин, їх фактуру, висоту, забарвлення квіток, терміни цвітіння і колористичні поєднання.

Найчастіше створюють складні мальовничі групи з різних кущів і багаторічників. Таке поєднання забезпечує високий декоративний ефект навіть на невеликій території.

У будь-якому випадку при створенні групи необхідно: по-перше, знайти найбільш відповідне місце для її розміщення, по-друге, правильно та зі смаком підібрати рослини, по-третє, красиво і мальовничо розмістити їх по відношенню один до одного.

Кількість кущів і багаторічників в групі залежить від їх розміру і планувального рішення. Чим більше рослина, тим їх треба менше.

Групові посадки можуть служити різним цілям. Групи, подібно до солітерів, можуть прикрасити лужок. Дуже ефектно можна оформити вхід на ділянку, вхід до будинку, прикрасити куточок для відпочинку, підкреслити поворот доріжки. Мистецтво побудови і розміщення груп полягає в тому, що рослини повинні виглядати природно, гармонійно поєднуватися з іншими примикаючими посадками (плодовими деревами, кущами). Слід уникати овальних і чітких геометричних форм. Група краще всього сприймається на газоні або ж на фоні ґрунтопокривних рослин.

Щільність посадки рослин в групі залежить від їх біологічних особливостей. Захоплюватися густими посадками не слід, оскільки з часом, розростаючись, рослини починають тіснити один одного. Високі багаторічники з великим листям висаджують по 1–2 шт. на 1 м², середньовисокі – по 3–4, середньої висоти 6–12, низькі – 20–25, карликові і дрібноцибулинні – до 50 шт. на 1 м².

Група рослин буде проглядатися з усіх боків, якщо вона розташована вільно на газоні. Коли ж вона примикає до будівлі або до межі ділянки, то глядач сприймає її з однієї-двох сторін. Залежно від сприйняття необхідно робити розміщення рослин усередині групи. У складній групі, що сприймається з усіх боків, в центрі зазвичай висаджують кущі біля яких звивистими контурами розміщують багаторічники. За задумом автора кущі або ж багаторічники можуть бути зрушені трохи убік, що забезпечує найбільш природний вид групи.

При односторонньому сприйнятті групи на задньому плані висаджують кущі, на передньому – квіти (від високих до нижчих). Наприклад: спірея звіробоєлиста – 1 шт., гравілат яскраво-червоний – 3 шт. і ломикамінь – 20 шт.

При підборі рослин в групи обов'язково враховується сполучуваність їх за забарвленням. Гармонія і контраст є двома найважливішими естетичними принципами, які використовуються як основа при створенні барвистих комбінацій. Гармонійними або контрастними можуть бути поєднання фарб, форми, структури рослин.

Контраст – це різко виражена протилежність, раптове відхилення, що вносить пожвавлення в композицію. Наприклад, поряд з ялівцем звичайним колоновидної форми для контрасту посаджений ялівець козацький розпростертої форми. Але зловживати контрастами не слід, оскільки вони стомлюють і можуть надати ділянці хаотичного вигляду.

За забарвленням кольори підрозділяють на теплі й холодні. Червоний, жовтий, помаранчевий – це теплі тони. М'які – помаранчевий і жовтий – добре поєднуються з блакитним, ліловим, фіолетовим. Червоний колір – помітний, особливо гармонує з білим і жовтим кольорами. Синій, зелений, фіолетовий – це холодні тони. Синій прекрасно поєднується з рожевим, червоним і білим. Фіолетовий – це похмурий колір, але у поєднанні з рожевим і кремовим виглядає урочисто.

Зелений колір поєднується з усіма теплими тонами, білий – з усіма кольорами, рослини сріблястого і сірого кольорів є нейтральними за забарвленням.

За часом цвітіння можна створити групи з одночасно квітучих видів або ж із видів, що змінюють по цвітінню один одного. Наведемо приклад групових посадок із багаторічників і кущів весняного, літнього й осіннього цвітіння.

Група рослин весняного цвітіння. Нарцис гібридний жовтий, мускарі сині. Групу з жовтих квіток нарциса витонченим мереживом опоясують сині голівки мускарі.

Групи рослин літнього цвітіння. Вейгела, дельфініум гібридний. Група з гармонійним поєднанням рожевого і блакитного.

Групи рослин осіннього цвітіння. Айстра новобельгійська блакитна, хризантема корейська жовта. Рослини айстри контрастують із пишними золотистими суцвіттями хризантем.

Розміщують групи залежно від висоти рослин: низькорослі – у безпосередній близькості від доріжок, високорослі – на відстані 5–8 м. У більшості випадків групи створюють із трьох-п'яти рослин.

Масив на відміну від групи займає значно більшу ділянку, що налічує десятки квадратних метрів, повністю засаджений однорічними, дворічними і багаторічними квітами. Вони можуть бути одновидовими, тобто засаджуватися квітами одного або декількох видів, але однакових за кольором, висотою й терміном цвітіння. Одноколірні масиви створюють із білих айстр, нарцисів або флоксів, яскраво-червоних маків або тюльпанів, синіх пролісків.

Гармонійні масиви з двох або декількох видів створювати значно

складніше, оскільки потрібна поступова зміна тонів одного кольору. Приклад – масив, виконаний з віоли блакитного кольору, розташованої на передньому плані, який поступово переходить в синюваті тони ранніх ірисів.

Створюють і контрастні за забарвленням масиви з одночасним і неодночасним цвітінням. Можливі такі варіанти: рожевий флокс і блакитний дельфініум, білі нарциси і яскраво-червоні тюльпани, помаранчеві купальниці й фіолетові іриси, яскраво-червоні флокси і яскраво-синій дельфініум.

Клумба – частина квітника, розташована на газоні, в центрі майданчика, по осі доріжки, навколо фонтану або пам'ятника і виконана у вигляді правильної геометричної фігури – круга, овалу, квадрата, трикутника, багатокутника.

Діаметр клумб зазвичай коливається в межах 3–7 м, але в квітниках, що займають великі майданчики, може бути 15–20 м. Сучасні клумби, як правило, виконують на одному рівні з газоном або дорожнім покриттям, або навіть трішки заглибленими. Але клумби на партерних квітниках усі повинні мати злегка опуклу форму з піднятими на 5–10 см краями, хоча це декілька і ускладнює догляд, але надає вишуканість і парадність.

Клумби створюють з однорічників, дворічників і багаторічників і залежно від груп висаджуваних рослин ділять на два види.

Килимові – виконуються з декоративних листяних рослин різних кольорів у вигляді малюнка або візерунка. Для їх збереження рослини (за допомогою стрижки) постійно підтримують на потрібному рівні.

Квіткові – виконують з красивоквітучих рослин, а декоративно-листяні використовують для бордюру. За кількістю висаджуваних сортів їх ділять на прості, засаджені одним сортом, і складні – двома-трьома і більше сортами, розташованими у вигляді плям.

Бордюр – вузька смуга, що облямовує по контуру клумби, доріжки, рабатки та надає їм форми закінченої композиції.

Виконують бордюри з килимових або квітучих літників або невисоких багаторічників одного виду. Високими багаторічниками обрамляють деревно-чагарникові групи.

Висаджують рослини смугою 10–50 см в два – п'ять рядів, виходячи з величини садового матеріалу і призначення бордюру. При чому в усіх видах квіткового оформлення він не повинен виділятися.

При підборі садового матеріалу слід керуватися такими положеннями: рослина повинна мати низьке рівне зростання і щільний кущ; після закінчення цвітіння листя ще тривалий час має зберігати свою декоративність; у разі потреби рослини повинні легко переносити стрижку; бути стійкими до несприятливих умов.

Для створення бордюрів застосовують: із літників – алісум, альтернантеру, агератум, гвоздики, седуми, петунію, низькі сорти пеларгонії, левовий зів, цинерарію морську, фуксію, іберис, колеуси; з багаторічників – аквілегію, геліхризум, дельфініум, іриси, лілії, лілійники, піретрум, півонії, флокси.

Рабатка – що в перекладі з німецької (*rabatte*) означає "грядка", вузька, довга смуга обробленої землі, розташована на газоні й засаджена квітково-листяними декоративними рослинами. Облаштовують їх уздовж центральних алей і доріжок; між проїжджою частиною і тротуаром, уздовж будівель і т. ін. Ширина рабатки 1–2,5 м, довжина залежить від характеру композиції, але не менше ніж у три-чотири рази більше ширини. Створювати дуже довгі рабатки теж не слід. Якщо ж це необхідно, то через кожні 15–20 м роблять розрив для проходу і заповнюють його посадкою низькорослих кущів (самшит, магонія та ін.).

За висотою висаджуваних рослин рабатки розділяють на два типи: одnobічні – низькі рослини висаджують з лицьового боку рабатки, потім середні й високі (багаторярусні); двобічні – по усій площі висаджують однакові по висоті рослини (однорярусні) або посередині розташовують високорослі, а по краях – низькорослі рослини (двох'ярусні).

За забарвленням розрізняють такі рабатки: одноколірні – роблять посадку одного виду, строго підбираючи рослини одного кольору; багатоколірні, де рослини різних кольорів чергуються через певні інтервали.

Завжди слід пам'ятати, що одноколірна рабатка виглядає більш святково, ніж багатоколірна.

Міксбордери – квіткове оформлення, що складається з багаторядної посадки декоративних рослин, асортимент яких підібраний так, щоб цвітіння окремих рослин тривало безперервно впродовж усього сезону, створюючи барвисті колірні плями.

Уздовж фасадів будівель і на ділянках геометричного планування створюють прямолінійні композиції, а на газонах, біля водойм, на узліссях – композиції вільної конфігурації у вигляді плям. Зовнішні краї обмежують газоном або викладають каменем, плиткою, цеглою.

Рослини підбирають із таким розрахунком, щоб у кожному місяці цвіло декілька видів, і розміщують квітучі рослини через певні інтервали групами довільного малюнка.

Використовують літники, дворічники, але основне місце відводиться багаторічникам. Рослини підбирають за висотою, габітусом, формою, забарвленням кольорів, суцвіт'ям, листям. Не слід висаджувати разом світлолюбні й тіньовитривалі, вологолюбні і посухостійкі види.

Фоном для міксбордера можуть служити красивоквітучі або з декоративним листям кущі: акація жовта, глід, барбарис, вейгела, кизильник, лох сріблястий або вузьколистий, бузок, жасмин садовий, калина та ін.

Аудиторна самостійна робота під керівництвом викладача

Завдання

3.1. Заповніть таблицю 5 для створення груп весняного цвітіння з

одночасно квітучих видів рослин. Якими прийомами досягається мальовничість композиції?

Таблиця 5. Декоративні рослини для створення групи весняного цвітіння

№ з/п	Рослини	Рослини для створення групи
1.	Спірея Вангутта, бадан товстолистий	
2.	Арабіс альпійський	
3.	Обрієта і нарцис гібридний жовтий	
4.	Брунера великолиста	
5.	Сцилла сибірська	
6.	Флокс повзучий	
7.	Первоцвіт весняний	
8.	Незабудка альпійська, тюльпани	
9.	Доронікум східний	
10.	Рододендрон кетевбинський	
11.	Форзиція	
12.	Айва японська	
13.	Магонія падуболиста	
14.	Мигдаль низький (бобовник)	
15.	Анемона ніжна, сцилла сибірська	
16.	Крокус жовтий	

Продовження таблиці 5

17.	Вишня пилчаста, ірга, тюльпан Кауфмана	
18.	Нарцис поетичний, нарцис цикламеновидний	
19.	Рястка зонтична, або орнітогалум і мишачий гіацинт	
20.	Кардіокрінум гігантський	
21.	Фрітилярія	
22.	Камасія	

3.2. Заповніть таблицю 6 для створення груп літнього цвітіння з одночасно квітучих видів рослин. Якими прийомами досягається мальовничість композиції?

Таблиця 6. Декоративні рослини для створення групи літнього цвітіння

№ з/п	Рослини	Рослини для створення групи
1.	Люпин багатолістий	
2.	Королиця великоквіткова	
3.	Лілія королівська	
4.	Дейція прекрасна	
5.	Гортензія деревоподібна	
6.	Садовий жасмин, дельфініум гібридний	
7.	Барбарис Тунберга	
8.	Астильба Арендса	
9.	Півонія тонколиста	
10.	Еригерон красивий	
11.	Ірис гібридний	

Продовження таблиці 6

12.	Спірея Вангутта, мак східний	
13.	Аквілегія синя або блакитна	
14.	Канна індійська	
15.	Гейхера криваво-червона	
16.	Дзвоник середній	
17.	Наперстянка	
18.	Ірис сибірський	
19.	Троянда, дельфініум	
20.	Волжанка	
21.	Півонія	
22.	Рудбекія "Золота куля "	
23.	Деревій	
24.	Флокс метельчатий	
25.	Аконіт, астильба	
26.	Дзвоник скупчений	
27.	Циміцифуга даурська	
28.	Дицентра прекрасна	
29.	Геленіум гібридний	
30.	Хоста подорожникова	
31.	Коров'як гібридний	

3.3. Заповніть таблицю 7 для створення груп осіннього цвітіння з одночасно квітучих видів рослин. Якими прийомами досягається мальовничість композиції?

Таблиця 7. Декоративні рослини для створення групи осіннього цвітіння

№ з/п	Рослини	Рослини для створення групи
1.	Очиток великий	
2.	Айстра новобельгійська блакитна	
3.	Стахис шерстистий	
4.	Геленіум осінній	
5.	Хризантема корейська	
6.	Айстра кущова рожева	
7.	Рудбекія блискуча	
8.	Флокс метельчастий	
9.	Золотарник (солідаго) канадський	
10.	Група з двох контрастних сортів жоржин	
11.	Група з хризантеми корейської різних сортів	

3.4. В основних квіткових композиціях (клумбах, рабатках, міксбордерах) рослини формують так, щоб цвітіння не припинялося. При цьому найбільш важливими (домінуючими, або основними) є ефектні рослини з незвичайним силуетом, забарвленням, листям або розміром і формою кольорів. Навколо них розміщують скромніші, супутні багаторічники. Між ними саджають багаторічники заповнення.

Заповніть таблицю 8 за зразком:

Таблиця 8. Рослини та їх функції в квітнику

№ з/п	Рослини	Функція рослини в квітнику (домінуюча, супутня, заповнення)
1.	Дельфініум	домінуюча
2.	Еригерон (рос. эригерон, або мелколепестник)	
3.	Мишачий гіацинт	
4.	Мак східний	
5.	Гіпсофіла	
6.	Шток-троянда	
7.	Приворотень звичайний (рос. манжетка обыкновенная)	
8.	Лілійник	
9.	Волошка гірська	
10.	Котівник	
11.	Очиток видний	
12.	Стахіс шерстистий	
13.	Дармера щитовидна, або пельтифіллум щитовидний	
14.	Роджерсія	
15.	Маргаритка багаторічна	
16.	Фіалка лабрадорська	
17.	Ерантус (рос. весенник)	
18.	Гіпсофіла мітлиста	
19.	Гвоздика периста	

Продовження таблиці 8

20.	Ліхніс хальцедонський	
21.	Живучка повзуча	
22.	Фізостегія віргінська	
23.	Дзвоник персиколистий	
24.	Традесканція Арендса	
25.	Бузульник зубчастий	
26.	Геленіум гібридний	
27.	Ліатріс колосовидний	
28.	Енотера міссурійська	
29.	Конвалія звичайна	
30.	Полин Шмідта	

3.5. Власники присадибних ділянок часто не звертають уваги на художнє оформлення території. Як правило, такі ділянки є маловиразними монотонними грядками. У той же час навіть город можна дуже цікаво створити у вигляді партерного квітника, що дозволяє одночасно вирощувати овочеві, пряноароматичні й квіткові культури.

Запропонуйте своє рішення облаштування городу у вигляді партерного квітника. Використовуйте високі рослини для оформлення краю ділянки, декоративні – для оформлення його центральної частини.

3.6. За принципом партерного квітника запропонуйте облаштування саду з прямих трав.

3.7. Мінісадок з одного виду рослин з різноманіттям сортів називають моносадком. Моносадок можна оточити бордюрними чагарничками або витонченими трельяжами, оформити по периметру листяними низькорослими рослинами. Площу садка розбивають доріжками на квадрати, овали, асиметричні ділянки, які заповнюють одним сортом.

Моносадок може бути змінним, тобто після послаблення цвітіння на зміну дворічникам висаджують квітучі літники, особливо низькорослі форми, котрі цвістимуть до глибокої осені.

Виберіть вид і сорти рослин і розробіть свій варіант мінісадку, в якому після цвітіння дворічників будуть висаджені квітучі літники.

3.8. Розробіть свій варіант бордюру з використанням літників і пряноароматних трав.

3.9. Розробіть свій варіант бордюру з використанням цибулинних і низьких багаторічників.

3.10. Розробіть свій варіант міксбордера для сонячного, добре освітленого місця з сухим ґрунтом.

3.11. Розробіть свій варіант міксбордера для тінистої ділянки з родючим вологим ґрунтом.

3.12. Розробіть свій варіант клумби, яка розташована:

а) на газоні;

б) в партері перед входом до будинку.

Віддавайте перевагу рослинам з довгим терміном цвітіння, стійкістю до перезволоження і нестачі вологи в ґрунті, здатністю довго цвісти без регулярного видалення зів'ялих квіток.

3.13. Розробіть свій варіант килимової клумби для центральної частини парку.

3.14. Деякі літники можна висівати безпосередньо в субстрат, що заповнює ящик. Роблять це в другій половині квітня. Інші рослини висаджують у вигляді розсади, підготовленої в парнику або теплиці.

Підберіть літники для оформлення сонячного балкону.

Література

1. Соколова Т. А. Декоративное растениеводство: Цветоводство : учебник для вузов / Т. А. Соколова, И. Ю. Бочкова – М. : АCADEMIA, 2010. – 448 с.
2. Бунин В. А. Цветоводство / В. А. Бунин. – Львов : Вища школа, 1984. – 144 с.
3. Цветы в вашем саду / сост. Л. Н. Рукавчук. – Санкт-Петербург : ИД "МиМ", 1998. – 352 с.
4. Справочник цветовода / Вакуленко В. В., Зайцева Е. Н., Клевенская Т. М. и др. ; сост. Н. П. Николаенко. 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Колос, 1997. – 446 с.
5. Зыкова В. К. Цветы для балкона / В. К. Зыкова, З. К. Клименко. - М. : ЗАО "ФИТОН+", 2005. - 288 с.
6. Хессайон Д. Г. Все о клумбовых растениях/ Д-р Д. Г. Хессайон ; пер. с англ. О. И. Романовой. – М. : Кладезь, 1998. – 128 с.
7. Хессайон Д. Г. Все о луковичных растениях / Д-р Д. Г. Хессайон ; пер. с англ. О. И. Романовой. – М. : Кладезь, 2007. – 128 с.
8. Хессайон Д. Г. Все о розах / Д-р Д. Г. Хессайон ; пер. с англ. О. И. Романовой. – М. : Кладезь, 2007. – 128 с.
9. Кудрявец Д. Г. Атлас декоративных растений / Д. Г. Кудрявец, Н. А. Петренко. - М. : КРОН-ПРЕСС, 1996. – 128 с.

10. Хими́на С. И. Лилейники / С. И. Хими́на. - М. : Кладезь-Букс, 2009. – 96 с.
11. Кукли́на А. Г. Астильбы / А. Г. Кукли́на. - М. : Издательский Дом МСП, 2010 – 32 с. : іл.
12. Колесникова Е. Г. Декоративные травы / Е. Г. Колесникова. - М. : Кладезь-Букс, 2007. – 96 с.
13. Федорова Н. К. Лилии / Н. К. Федорова. - М. : Издательский дом «Кладезь-Букс», 2009. – 31 с.
14. Кудрявец Д. Г. Однолетние цветы в саду / Д. Г. Кудрявец, Н. А. Петренко. - М. : ЗАО «Фитон», 2000 – 288 с.
15. Горбаченков М. В. Петунии / М. В. Горбаченков. - М.: Издательский дом «Кладезь-Букс», 2009. – 31 с.
16. Гайшун В. В. Пионы / В. В. Гайшун. - М. : Издательский дом МСП, 2008 – 32 с.
17. Горбунов Ю. Н. Пряно-ароматические растения / Ю. Н. Горбунов, Е. О. Горбунова. - М : Издательский дом «Кладезь-Букс», 2007 – 94 с.
18. Колесникова Е. Г. Садовые миксбордеры / Е. Г. Колесникова. - М : Издательский дом «Кладезь-Букс», 2009. – 47 с.

Робота 4

РОСЛИНИ ДЛЯ АЛЬПІНАРІЮ. ПІДБІР. КОМБІНАЦІЇ

Альпінарій, або гірський кам'янистий сад – штучно створюваний в мініатюрі гірський ландшафт, де мертва і жива природа мають бути злиті в єдиний гармонійний комплекс. Альпінарії дозволяють на порівняно невеликій площі показати красу і своєрідність високогірного видового складу рослин.

Здійснюють два види планування альпінаріїв: природний – стилізує мотиви якого-небудь гірського пейзажу і геометричний – виконаний у вигляді терас, підпірних стін тощо. Ділянку вибирають або влаштовують з ухилом на південний схід або південний захід. Роботи розпочинають з облаштування дренажу – гірські рослини не зносять застою води. Заздалегідь знімають верхній шар землі на глибину 15–20 см і укладають шар щебеню, шлаку або битої цегли завтовшки 5 см.

Наступний етап – розкладка каменів. Їх підбирають одного кольору й укладають паралельно поверхні ділянки, а не вертикально, з подальшим заглибленням в землю на одну третину.

Для облаштування альпінаріїв підходить доломіт, піщаник, вапняк у вигляді валунів або каменів неправильної рваної форми.

Простір між каменями заповнюють землесумішшю, що повністю очищена від бур'янів і складається з рівних частин садового та дернового ґрунту.

На ділянки ґрунту, де планується садіння рослин, що потребують

кислотного середовища, додають торф'яну крихту, лужного – вапно.

Гній і компост застосовувати не слід через збільшення вегетативної маси, що надає рослинам не властивого їм вигляду, цвітіння слабшає, втрачається стійкість до захворювань і низьких температур. Крім того, вони містять величезну кількість насіння смітних рослин, а бур'яни – головний ворог альпінарій. Унаслідок неправильної підготовки ґрунту і недостатнього догляду вже через рік корені бур'янів переплітаються з коренями культурних рослин. Видалити їх звідти майже неможливо, що згодом зводить до загибелі усього квітника.

Перші декілька років ґрунт добрив не потребує, але надалі потрібне внесення свіжого ґрунту з додаванням до нього комплексних мінеральних добрив із високим вмістом фосфору.

Догляд за кам'яним садом полягає в регулярному поливі у рік посадки. У подальші роки полив проводять лише в посушливе літо. Ґрунт між рослинами розпушують постійно, особливо це необхідно після дощу або поливу.

Хоча альпійські рослини холодостійкі, але для них дуже шкідливі безсніжні зими. Це особливо небезпечно ранньої весни, коли вдень на сонці ґрунт відтає, а вночі в результаті пониження температури замерзає. Щоб створити сніговий покрив, необхідно при промерзанні ґрунту укрити рослини нетканим матеріалом. З настанням теплих днів, коли мине небезпека весняних заморозків, укриття знімають.

Альпінарій – це складний об'єкт в дизайні саду, його життя розраховане не на один сезон, тому необхідно підбирати асортимент рослин дуже відповідально.

Необхідно враховувати вимоги рослин: одні з них віддають перевагу сонячним місцям, інші – більш затіненим, тобто у тіні великих каменів або деревно-чагарникових насаджень, одні – дуже вимогливі до кислотності ґрунту, інші добре ростуть на звичайних ґрунтах. Деякі рослини для альпійської гірки дуже швидко розростаються, захоплюють територію і представляють велику небезпеку для ніжніших рослин. Для утримання рідкісних рослин необхідно підтримувати баланс між видами і перешкоджати надмірному розростанню злаків і ґрунтопокривних форм.

Висаджуйте, окрім власне альпійських рослин, рослини різного розміру і форми. Ідеальними рослинами для альпійської гірки вважаються низькорослі й повільно зростаючі деревні рослини (спірея, перстач, барбарис, різноманітні хвойники) і ґрунтопокривні або подушкоподібні форми трав'янистих багаторічників, що утворюють мальовничі килимки і куртини серед каменів. Це можуть бути як квітучі види, так і декоративно-листяні.

Традиційно для оформлення використовуються різноманітні очитки, ломикамінь, флокс шиловидний, живучка. Ефектно виглядають серед каменів ранньовесняні дрібноцибулинні рослини – хіонодокси, проліски, мускарі. Добре поєднуються з каменями та карликовими хвойними рослинами й декоративні злаки.

Аудиторна самостійна робота під керівництвом викладача

Завдання

- 4.1. Зробіть підбір рослин для альпінарію, який знаходиться в умовах легкої півтіні й кам'янистого ґрунту.
- 4.2. Запропонуйте свій варіант альпінарію з рослин, які віддають перевагу сонячному місцю і кислим ґрунтам.
- 4.3. Запропонуйте свій варіант альпінарію з рослин, які в природних умовах ростуть на піщаних ґрунтах.
- 4.4. Запропонуйте свій варіант альпінарію з рослин, які в природних умовах ростуть на добре дренованих ґрунтах.
- 4.5. Запропонуйте свій варіант альпінарію з невибагливих рослин, які не вимагають дбайливого догляду.
- 4.6. Туф є видом вапняку, який містить магній, на ньому добре ростуть рослини, що люблять вапняний ґрунт. Туф також має пористу структуру і здатний у великих кількостях вбирати воду, що дозволяє жити на ньому рослинам. Для прикраси патіо підберіть рослини, які добре ростуть на туфі й мають високі декоративні властивості.
- 4.7. Багато альпійських рослин можуть рости в щілинах між плитами доріжки. Вони прикрашають мощені доріжки і внутрішні дворики, проте лише небагато з них витримують сильне витоптування. Для прикраси патіо і доріжок підберіть рослини, стійкі до сильного витоптування.
- 4.8. Підведена клумба займає небагато місця, безперечною її гідністю є сланкі рослини, які можуть мальовничо спадати по зовнішній стіні. Підберіть рослини для альпінарію у вигляді підведеної клумби, у тому числі і сланкі рослини.
- 4.9. Суху стінку викладають без застосування вапняного розчину, заповнюючи щілини між каменями ґрунтовою сумішшю, в яку висаджують різні рослини. Підберіть рослини, найбільш відповідні для декорування сухих стінок.
- 4.10. Осипом називають скупчення каменів, що складається в основному з дрібних каменів, серед яких іноді зустрічаються великі. У саду, де немає альпінарію, осип можна спорудити на будь-якому незатіненому майданчику. Запропонуйте перелік рослин, які добре ростуть в умовах штучно створеного осипу.
- 4.11. Карликові хвойні рослини являють собою прекрасну основу для альпінарію. Які види і сорти хвойних рослин Ви можете запропонувати для його створення?
- 4.12. Важливою частиною альпінарію є мініатюрні форми рослин. Наведіть приклади декоративних садових форм кущів для створення альпінарію.
- 4.13. Які цибулинні рослини переважно використати в альпінаріях?
- 4.14. Мініатюрний кам'янистий садок створюється в кам'яних коритах або в

невеликому камені з природним поглибленням (зазвичай використовують м'які породи каменів: туф, піщаник, вапняк). Підберіть повільно зростаючі ґрунтопокривні види для створення такого садка.

Література

1. Соколова Т. А. Декоративное растениеводство: Цветоводство: учебник для вузов / Т. А. Соколова, И. Ю. Бочкова – М. : АCADEMIA, 2010. – 448 с.
2. Справочник цветовода / Вакуленко В. В., Зайцева Е. Н., Клевенская Т. М. и др. ; сост. Н. П. Николаенко. 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Колос, 1997. – 446 с.
3. Коновалова Т. Ю. Весенне-цветущие луковичные растения / Т. Ю. Коновалова, Н. А. Шевирева. - М. : Кладезь-Букс, 2006. – 96 с.
4. Хессайон Д. Г. Все о луковичных растениях / Д-р Д. Г. Хессайон ; пер. с англ. О. И. Романовой. – М. : Кладезь, 2007. – 128 с.
5. Хессайон Д. Г. Все об альпинарии и водоеме в саду / Д-р Д. Г. Хессайон ; пер. с англ. О. И. Романовой. – М. : Кладезь, 1999. – 128 с.
6. Марковский Ю. Б. Выбираем растения для каменистого сада / Ю. Б. Марковский. - М. : Издательский дом "Фитон+", 2007 – 32 с.
7. Александрова М. С. Аристократы сада: красивоцветущие кустарники / М. С. Александрова. – М. : ЗАО "ФИТОН +", 2000. – 192 с.

Робота 5

ОБЛАШТУВАННЯ КЛУМБ ПІД ДЕРЕВАМИ

Формуючи певні композиції з деревами, вибираючи рослини за зовнішніми ознаками необхідно пам'ятати, що рослини конкурують за світло, вологу, поживні речовини ґрунту. Якщо кількість світла для багатьох тіньовитривалих видів цілком достатня, то за воду і поживні речовини, які перехоплюють корені дерев, виникають конкурентні стосунки.

При садінні рослин треба враховувати кореневу систему дерев. Вона може бути трьох видів:

- глибока коренева система (один або декілька коренів, які йдуть в глибину вертикально);
- поверхнева коренева система;
- серцеподібна коренева система (короткі корені, що ростуть в декількох напрямках).

Під деревами з глибокою кореневою системою трав'янисті багаторічники і невеликі кущі уживаються досить добре. Такі дерева мають один або декілька коренів, що вертикально йдуть в глибину, і не так

інтенсивно пронизують коренями верхній горизонт ґрунту. Проте серед них теж є винятки: волоський горіх, наприклад, окрім вертикальних коренів має густе переплетення додаткових на поверхні землі.

Під деревами з поверхневою кореневою системою слід висаджувати рослини, толерантні до кислого ґрунту, наприклад, дерен канадський, дицентру (розбите серце), епімедіум (горянка).

Так, наприклад, під кроною сосни створюється ідеальне місце для вересових, рододендронів.

Так звану серцеподібну кореневу систему з дуже щільним переплетенням коренів у верхньому горизонті ґрунту мають клен і липа, а ось під яблунями можна успішно вирощувати квіти.

Щоб облаштувати клумбу, треба розпушити ґрунт і видалити бур'яни. Необхідно знайти таке місце, де сплетіння кореневої системи менше всього. Краще створити додатковий шар ґрунту для рослин за допомогою 5–10 см компосту. Це стане джерелом поживних речовин, а також сприятиме поліпшенню структури ґрунту. Рослини висаджують в розмічені місця і рясно поливають.

Таким чином, навіть важкодоступні місця під деревами не будуть порожні і збільшать біорізноманітність саду, його привабливість.

Рослини у будь-якому пристовбуровому крузі необхідно поливати і підживлювати частіше, ніж у звичайному квітнику.

Під будь-якими деревами добре ростуть весняні красивоквітучі, папороті, ґрунтопокривні.

Під будь-якими деревами можна розмістити абсолютно будь-які рослини, якщо вони ростуть в контейнерах.

Аудиторна самостійна робота під керівництвом викладача

Завдання

- 5.1. Береза має дуже розвинену кореневу систему, досить сильно забирає вологу з ґрунту на великій відстані від стовбура, переносить ущільнення ґрунту, його збіднення киснем. Садовим рослинам важко конкурувати з березою. Проте є такі рослини, які добре себе почувають у подібних умовах. Підберіть для берези відповідних супутників для створення клумби.
- 5.2. Ідеальні супутники дерев – цибулинні. Вони встигають відквітнути раніше, ніж дерево покриється листям. Запропонуйте варіанти весняних клумб для різних дерев.
- 5.3. Клен гостролистий заввишки 20– 30м, із серцеподібною кореневою системою з поверхневими бічними коренями є "проблемним" деревом для створення клумби. Підберіть витривалі багаторічники.
- 5.4. Підберіть багаторічники, які будуть добре себе почувати під щільною

- короною ліщини деревоподібної.
- 5.5. Створіть композицію з трав'янистих багаторічників для яблуні (підщепа - сіянець Антонівки звичайної).
  - 5.6. Сучасні сорти плодових дерев на карликових підщепах мають добре розвинену поверхневу кореневу систему. Тому під ними краще саджати рослини, які не потребують глибокого перекопування ґрунту і частішої пересадки. Це можуть бути весняні цибулинні. Влітку тут можуть рости ґрунтопокривні рослини, які, покриваючи суцільним килимом пристовбуровий круг, ще й зберігатимуть ґрунтову вологу. Підберіть цибулинні і ґрунтопокривні рослини для пристовбурового круга яблуні на карликовій підщепі.
  - 5.7. Створіть композицію з трав'янистих багаторічників для груші.
  - 5.8. Створіть композицію з трав'янистих багаторічників, злаків для горобини.
  - 5.9. Створіть композицію з трав'янистих багаторічників, карликових кущів для павлонії.
  - 5.10. Створіть композицію з трав'янистих багаторічників, карликових кущів для граба.

Література

1. Галактионов И. И. Декоративная дендрология / И. И. Галактионов, А. В. Ву, В. А. Осин. – М. : Высшая школа, 1967. – 320 с.
2. Справочник цветовода / Вакуленко В. В., Зайцева Е. Н., Клевенская Т. М. и др. ; сост. Н. П. Николаенко. 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Колос, 1997. – 446 с.
3. Александрова М. С. Рододендроны / М. С. Александрова. - М. : Кладезь-Букс, 2009. – 96 с.
4. Хессайон Д. Г. Все о декоративных деревьях и кустарниках / Д-р Д. Г. Хессайон ; пер. с англ. О. И. Романовой. – М. : Кладезь, 1998. – 128 с.
5. Александрова М. С. Гортензии / М. С. Александрова. - М. : Кладезь-Букс, 2009. - 32 с.
6. Карписонова Р. А. Сад в тени. Словарь цветов / Р. А. Карписонова. - М. : "Культура и традиции", 1999. - 199 с.

Робота 6

ГАЗОНИ. ВИДИ. СТВОРЕННЯ. ДОГЛЯД

Газон - один з найважливіших елементів ландшафтного дизайну і озеленення. У перекладі з французької мови слово "газон" означає "дерен". Він дозволяє об'єднати в єдине ціле всі елементи саду.

А. А. Лаптев розуміє під газоном "певну ділянку однорідної території зі

штучним дерновим покривом, який створюється шляхом посіву і вирощування дерностворювальних трав для різних цілей".

Газони, що є необхідним елементом різних видів зеленого будівництва, розрізняються за характером і призначенням на декоративні та газони спеціального призначення. Перші бувають партерними, луговими, звичайними, мавританськими.

До газонів спеціального призначення належать газони спортивних майданчиків, футбольних полів (спортивний газон), аеродромних луків, дорожніх смуг, гольф-полів та ін.

Партерний газон створюється в головних, парадних частинах ландшафтних композицій. Площа газону повинна переважати над площею інших декоративних елементів. Трави для такого газону мають бути багаторічними, з низьким, густим травостоєм і одноколірним яскраво-зеленим забарвленням.

До складу травосумішей для партерного газону повинне входити насіння вузьколистих злакових трав. Це різні види і сорти вівсяниці, тонконогу і польовиці тонкої. Наявність бур'янів неприпустима.

Висота скошування партерного газону складає 3-4 см. У літній час стрижку необхідно проводити два рази на тиждень, обов'язково видаляючи усю скошену траву з поверхні трави. Обов'язкові полив і внесення комплексних добрив.

Звичайний газон створюється з переважанням багаторічних широколистих злаків. Важливою перевагою такого газону є його відносна стійкість до навантажень і нерегулярного догляду. Звичайний газон високої якості повинен мати щільний трав'яний покрив, що складається з широколистих видів злаків (райграс) із домішкою невеликої кількості деяких видів вівсяниці й польовиці. Бур'яни, як і на партерному газоні, не допускаються.

Висота скошування такого газону складає 4-6 см, частота косіння в теплі місяці раз на тиждень.

Кращим рішенням для створення газону з підвищеними навантаженнями буде спортивний газон. Травосуміші для таких газонів повинні мати підвищену стійкість до витоптування і мати високу здатність до куціння. Найбільш відповідними видами трав у цьому випадку є спеціальні сорти тонконогу лугового, вівсяниці червоної, різні види польовиць (польовиця побігоносна незамінна для створення полів для гольфу) і райграс пасовищний.

Парковий газон - це звичайний газон, який розбивається в парках, скверах, громадських місцях. Паркові газони мають бути декоративними, довголітніми, у ряді випадків тіньовитривалими, стійкими до механічних навантажень, а також посухостійкими, оскільки проводити якісні поливи великих площ досить проблемно. Для облаштування паркових газонів підходять ті ж види злакових трав, що і для звичайного газону, іноді до них додають деяку кількість трав, які використовують для партерного газону. Косіння паркових газонів краще всього проводити раз на тиждень, але на

практиці це відбувається, як правило, не частіше одного разу на місяць.

Лугові газони називають лужками. Лугові газони зазвичай представлені різнотрав'ям. Призначення цих газонів - поліпшення існуючого травостою шляхом обробки дернини і підсіву травосуміші, створення красивоквітучих полян і лужків. Особлива трава в них не використовується. Для створення подібного озеленення беруться звичайні галявини з дикою рослинністю, яку скошують до певного рівня. До складу сумішей для таких газонів можуть входити різні види бобових трав: конюшина біла, конюшина червона, еспарцет посівний, лядвенець рогатий та ін. Використовуються такі злаки, як костриця, гребінник, лисохвіст, пирій. На луговому газоні украй ефектно виглядають посадки цибулинних і багаторічних рослин, що цвітуть навесні і на початку літа.

Найбільш відповідне місце для лугового газону – далека частина ділянки, оформленої в пейзажному стилі.

Мавританський газон – це витончена суміш квітів і багаторічних трав. Різнобарвна поляна виглядає привабливо протягом усього літнього сезону. Рівномірна висота рослин не перевищує 30 см, тому флористичне полотно дуже нагадує барвистий килим із волошок, маків, гвоздики та інших квітів.

Мавританський газон практично не вимагає догляду, до його складу входить суміш багаторічних злаків і диких квітів у співвідношенні 4:1. Можна використати як однорічні, так і багаторічні квіти, що розрізняються за термінами цвітіння, для створення тривалого декоративного ефекту. Мавританські газони зазвичай створюють по берегах штучних водойм, у місцях, наближених до природного ландшафту.

Газон можна створити із застосуванням незлакових рослин. Головною вимогою до рослин, які використовуються для створення такого газону, являється їх стійкість до витоптування. Цим вимогам задовольняє порівняно невелике число низькорослих рослин. Основними видами є чебрець повзучий (*Thymus serpyllum*), пупавка благородна (*Anthemis nobilis*), мшанка шиловидна (*Sagina subulata*), які на звичайному газоні є бур'янами.

Останнім часом велику популярність отримав рулонний газон. Якісний рулонний газон позбавлений бур'янів, перешкоджає їх проростанню, і головне - це вже дорослий газон, який набагато стійкіший до несприятливих умов довкілля, ніж молодий газон із насіння. Вік дерну, що надходить у продаж, має бути не менше 2-3 років. Саме за такий проміжок часу велика частина видів злакових трав досягає дорослого стану і необхідного зовнішнього вигляду.

Таким чином, основою газону є грамотна підготовка родючого шару ґрунту, що визначає його довговічність і декоративність.

Компоненти, що включаються до складу травосумішей при створенні газонів повинні відповідати призначенню газону.

Доглянутий газон виконує цілий ряд суто практичних і оздоровчих функцій, а саме: вироблення кисню, зменшення розмиву ґрунтів після дощу,

поглинання тепла і зайвої яскравості сонячного світла, поглинання шуму і зменшення кількості пилу.

Аудиторна самостійна робота під керівництвом викладача

Завдання

6.1. Заповніть таблицю 9 за зразком.

Таблиця 9. Види газонів та їх характеристика

№ з/п	Вид газону	Висота, см	Основні рослини	Примітка
1.	Простий газон	4–6	Багаторічні широколистяні злаки	Відносна стійкість до навантажень та нерегулярного догляду
2.	Партерний газон			
3.	Спортивний газон			
4.	Мавританський газон			
5.	Рулонний газон			
6.	Луговий газон (лужок)			
7.	Газон з незлакових трав			

6.2. Заповніть таблицю 10 за зразком.

Таблиця 10. Види догляду за газоном

№ з/п	Вид догляду	Періодичність	Час проведення
1.	Стрижка газону	Один раз на тиждень	Період вегетації
2.	Внесення добрив		
3.	Полив		
4.	Прочісування		

Продовження таблиці 10

5.	Видалення бур'янів		
6.	Підсів трави		
7.	Прибирання осіннього листя		
8.	Аерація		

Література

1. Лепкович И. П. Газоны / И. П. Лепкович. - М. : Диля, 2003. - 240 с
2. Лаптев А. А. Газоны / А. А. Лаптев. – К. : Наукова думка, 1983 р. - 176 с.
3. Хессайон Д. Г. Все о газоне / Д-р Д. Г. Хессайон ; пер. с англ. О. И. Романовой. – М. : Кладезь, 2007. – 128 с.
4. Завадская Л. В. Газоны / Л. В. Завадская. – М. : Издательский дом МСП, 2010. - 80 с.
5. Сербина Е. Н. Газон и уход за ним / Е. Н. Сербина. – М. : ОЛМА-ПРЕСС, 2003. – 32 с. – (Приусадебное цветоводство, сад и огород).

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Екологічний факультет
Кафедра моніторингу, природокористування та попередження
надзвичайних ситуацій
І поточний тест
(100 балів)

ОСНОВИ ДЕКОРАТИВНОЇ ДЕНДРОЛОГІЇ ТА КВІТНИКАРСТВА

Прізвище, ім'я, по батькові _____

№ зал. книжки _____

Дата контролю _____ Тривалість контролю _____

Частина 1 (25 б.)

Творчо-алгоритмічний рівень

1. Декоративна дендрологія - це _____

_____
_____
_____ (4 б.)

2. Дайте визначення поняттю "деревні рослини". _____

_____
_____
_____ (3 б.)

3. Яку роль виконують хвойні рослини в зеленому будівництві? _____

_____
_____
_____ (4 б.)

4. Назвіть основні декоративні види роду Асер. Які існують декоративні форми рослин? _____

_____
_____
_____ (6 б.)

5. У чому полягає декоративна привабливість багрянника японського (*Cercidiphyllum japonicum*)? _____

_____

_____ (2 б.)

6. Назвіть основні декоративні види спіреї, або таволги (*Spiraea* L.).

_____

_____

_____ (6 б.)

Частина 2 (8 б.)

Репродуктивний рівень пізнання

Чи правильним є твердження:

1.	Формування живоплотів влаштовують із дерев і чагарників, що добре піддаються стрижці та утворюють щільну крону.	Так	Ні
2.	При створенні живоплотів хвойні дерева формують на першому році садіння.	Так	Ні
3.	Масиви використовуються як екологічні "ядра" парків та інших ландшафтно-рекреаційних територій від несприятливого оточення.	Так	Ні
4.	Куртини – великі групи з 20–50 дерев або кущів, які зазвичай створюють чистими за порідним складом і використовують для виявлення декоративних якостей цього виду рослин.	Так	Ні
5.	У групах з дерев декількох видів швидкорослі рослини зазвичай займають верхній ярус, а тіньовитривалі й такі, що ростуть повільно, утворюють другий.	Так	Ні
6.	Рекомендується вводити в групу парне число дерев і дотримуватися точного шахового розміщення.	Так	Ні
7.	У рядових посадках не бажана ритмічність побудови композиції.	Так	Ні
8.	Підбір асортименту рослин повинен забезпечувати створення екологічно стійких насаджень, що добре пристосовані до місцевих умов і мають високі оздоровчі, естетичні та експлуатаційні якості.	Так	Ні

Частина 3 (18 б.)

Репродуктивний рівень пізнання

Знайдіть правильну відповідь:

№	Питання	Відповідь
1.	При створенні живоплотів для відділення дитячих майданчиків доцільно використовувати: а) самшит, б) таволгу березолисту, в) глід криваво-червоний, г) тис ягідний, д) перстач кущовий.	
2.	Для створення шпалерних живоплотів використовують: а) граб звичайний, б) липу серцелисту, в) спірею японську, г) бук.	
3.	Систему композицій зелених насаджень об'єктів зеленого будівництва формують такі елементи: а) солітери, б) групи в) масиви, г) лінійні насадження, д) живоплоти.	
4.	При створенні захисних живоплотів доцільно використовувати: а) барбарис, б) вейгелу квітучу, в) глід криваво-червоний, г) піроканту, д) калину звичайну.	
5.	При створенні вітрозахисних живоплотів доцільно використовувати: а) ялину європейську, б) ліщину звичайну, в) дейцію прекрасну, г) керію японську, д) магонію падуболисту.	
6.	Групи зелених насаджень за будовою розрізняють на: а) прості, б) складні, в) дуже складні.	

Частина 4 (16 б.)

Алгоритмічний рівень пізнання

Вставте пропущені слова, цифри.

- Деревні породи дають інтенсивний приріст в основному з _____ (1 сл.) до початку _____ (1 сл.). (2 б.).
- Листяні вічнозелені породи слід формувати, коли мине небезпека _____ (3 сл.), тобто в другій половині травня. (3 б.).
- Бажано, щоб формовані живоплоти у верхівки були більш _____ (1 сл.), ніж у _____ (1 сл.). (2 б.).
- Спосіб формування живоплоту залежить як від _____ (2 сл.), так і від _____ (2 сл.) використовуваних рослин. (4 б.).
- Топіарне мистецтво - це формування кущів у вигляді _____ (3 сл.) (3 б.).
- Живоплоти виконують дві важливі функції: _____ (2 сл.) (2 б.).

Частина 5 (9 б.)
Репродуктивно-алгоритмічний рівень пізнання

А	Б
А. Рід Клен	1. <i>Populus</i> L.
Б. Рід Тополя	2. <i>Carpinus</i> L.
В. Рід Верб	3. <i>Corylus</i>
Г. Рід Граб	4. <i>Acer</i> L.
Д. Рід Ліщина	5. <i>Quercus</i> L.
Е. Рід Дуб	6. <i>Salix</i> L.
Є. Рід Ялина	7. <i>Liquidambar</i>
Ж. Рід Ялиця	8. <i>Abies</i> Mill
З. Рід Ліквідамбар	9. <i>Picea</i> , A. Dietr.

Відповіді

А	Б	В	Г	Д	Е	Є	Ж	З

Частина 6 (24 б.)
Творчий рівень пізнання

Що буде якщо... Висловіть вашу думку....

1. Дайте характеристику сучасних препаратів захисту декоративних рослин від збудників хвороб.

(8 б.)

2. Запропонуйте листяні куці для створення неформованих живоплотів. У чому полягають декоративні особливості запропонованих рослин?

(8 б.)

3. Запропонуйте вибір куців для створення нижнього ярусу групи з берез.

(8 б.)

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Екологічний факультет

Кафедра моніторингу, природокористування та
попередження надзвичайних ситуацій

II поточний тест

(120 балів)

ОСНОВИ ДЕКОРАТИВНОЇ ДЕНДРОЛОГІЇ ТА КВІТНИКАРСТВА

Прізвище, ім'я, по батькові _____

№ зал. книжки _____

Дата контролю _____ Тривалість контролю _____

Частина 1 (23 б.)

Творчо-алгоритмічний рівень

1. Яке функціональне призначення партерного газону? _____

_____
_____
_____ (3 б.)

2. Які переваги та недоліки використання рулонного газону? _____

_____
_____
_____ (3 б.)

3. У чому полягає концепція саду безперервного цвітіння? _____

_____
_____
_____ (6 б.)

4. Наведіть приклади трав'янистих рослин, стійких до хімічних речовин в повітрі. _____

_____
_____
_____ (6 б.)

5. Назвіть основні групи рослин для декоративних водних об'єктів. _____

_____
_____
_____ (5 б.)

Частина 2 (8 б.)
Репродуктивний рівень пізнання

Чи є правильними наведені твердження?

1.	Троянда – прийнята в декоративному квітникарстві назва культурних форм рослин, що належать до родини розових.	Так	Ні
2.	Газон – це певна ділянка однорідної території з штучним дерновим покривом, який створюється шляхом посіву і вирощування дерностворювальних трав для різних цілей.	Так	Ні
3.	Звичайний газон створюється з переважанням багаторічних широколистих злаків.	Так	Ні
4.	Суху стінку викладають без застосування вапняного розчину, заповнюючи щілини між каменями ґрунтовою сумішшю.	Так	Ні
5.	Група займає ділянку в десятки квадратних метрів.	Так	Ні
6.	Бордюр в перекладі з німецької (<i>rabatte</i>) означає "грядка".	Так	Ні
7.	На міксбордер слід висаджувати разом світлолюбні й тіньовитривалі, вологолюбні й посухостійкі види рослин.	Так	Ні
8.	Мавританські (або лучні) травосуміші на 80-95% складаються з багаторічних злаків і на 5-20% - з насіння диких польових квітів	Так	Ні

Частина 3 (17 б.)
Репродуктивний рівень пізнання

Знайдіть правильну відповідь:

	Запитання	Відповідь
1.	Город у вигляді партерного квітника дозволяє одночасно вирощувати а) дерева, б) чагарники, в) овочі, г) пряноароматичні культури, д) квіти.	
2.	Для оформлення сонячного балкону підходять літники: а) петунія, б) вербена, в) настурція, г) агератум.	
3.	Стійкі до хімічних речовин в повітрі: а) королиця, б) тагетес, в) портулак, г) айстра.	
4.	Клумби створюють із: а) однорічників, б) дворічників, в) багаторічників.	
5.	Висота скошування звичайного газону складає: а) 3-4 см, б) 4-6 см, в) 6-8 см, г) 8-10 см.	
6.	Найбільш сприятливі умови для створення клумби створюються під а) березою, б) липою, в) яблунею, г) кленом, д) ялиною.	

Частина 4 (10 б.)
Алгоритмічний рівень пізнання

Вставте пропущені слова, цифри.

7. Міксбордери - квіткове оформлення, що складається з багаторядної посадки _____ (2 сл.), асортимент яких підібраний так, щоб _____ (1 сл.) окремих рослин на ній тривало _____ (1 сл.) впродовж усього _____ (1 сл.) (5 б.).
8. Солітери, або _____ (3 сл.), повинні відрізнятися високими декоративними якостями, які виділяли б їх на газоні або на тлі інших кольорів (3 б.).
9. В альпінарії не слід застосовувати _____ (2 сл.) через збільшення вегетативної маси, що надає рослинам не властивий їм вигляд (2 б.).

Частина 5 (12 б.)
Репродуктивно-алгоритмічний рівень пізнання

А	Б
А. Ґрунтопокривний газон	1. Волошка
Б. Крона сосни	2. Пупавка благородна
В. Звичайний газон	3. Конюшина біла
Г. Луговий газон	4. Конюшина біла
Д. Мавританський газон	5. Рододенрони
	6. Багаторічні широколисті злаки
	7. Верескові
	8. Пирій
	9. Мак
	10. Гвоздика
	11. Різотрав'я
	12. Чебрець повзучий

Відповіді

А	Б	В	Г	Д

Частина 6 (30 б.)

Творчий рівень пізнання

Висловіть Вашу думку.

1 Розробіть свій варіант міксбордера для тінистої ділянки з родючим вологим ґрунтом. _____

(10 б.)

2. Розробіть свій варіант бордюру з використанням цибулинних і низьких багаторічників. _____

(10 б.)

3. Запропонуйте свій варіант альпінарію з невибагливих рослин, які не вимагають дбайливого догляду. _____

(10 б.)

ДОДАТОК

Таблиця 1. Дендродекоративні райони України [2]

№ з/п	Район	Підрайон
I	Карпатський	а) Закарпаття; б) Гірські Карпати; в) Передкарпаття.
II	Поліський	а) Західне Полісся; б) Центральне Полісся; в) Східне Полісся.
III	Лісостеповий	а) Західний Лісостеп; б) Центральний Лісостеп; в) Східний Лісостеп.
IV	Північностеповий	а) Дніпровсько-Бузький; б) Донецький.
V	Південностеповий	а) Приморський; б) Гірський Крим; в) Південний берег Криму.

Таблиця 2. Розподіл деревних порід за дендродекоративними районами України [2]

Українська назви виду	Латинська назви виду	Дендродекоративний район
Голонасінні		
Гінкго дволопатеве	<i>Ginkgo biloba</i> L.	Ia, Ib, III, IV, V
Кедр атласький	<i>Cedrus atlantica</i> Manetti	Ia, Ib
Кедр ліванський	<i>Cedrus libani</i> Loud.	Ia, Ib
Кедр гімалайський	<i>Cedrus deodara</i> Loud.	Ia, Ib
Кипарис вічнозелений	<i>Cupressus sempervirens</i> L.	Vb
Кипарисовик горохоплідний	<i>Chamaecyparis pisifera</i> Endl.	Ia, Ib, IIIa, IIIб
Кипарисовик Лавсона	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> Parl.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, Vb
Криптомерія японська	<i>Cryptomeria japonica</i> Don.	Ia, Ib

Продовження таблиці 2

Метасеквоя розсічено-шишкова	<i>Metasequoia glyptostroboides</i> Hu et Cheng.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, IVa, Va, VB
Мікробіота перехреснопарна	<i>Microbiota decussata</i> Korn.	Ia, Ib, II, III
Модрина обпадаюча	<i>Larix decidua</i> Mill.	I, II, III
Псевдотсуга Мензиса	<i>Pseudotsuga mensiesii</i> (Mirb.) Franko.	Ia, Ib, IIa, IIб, III, IV, V
Секвоя вічнозелена	<i>Sequoia sempervirens</i> Endl.	VB
Секвоядендрон гігантський	<i>Sequoiadendron giganteum</i> Lindl.	VB
Сосна Банкса	<i>Pinus banksiana</i> Lamb.	I, II, III
Сосна Веймутова	<i>Pinus strobus</i> L.	Ia, Ib, II, III
Сосна гірська	<i>Pinus mugo</i> Turra.	I, II, III, IV
Сосна звичайна	<i>Pinus sylvestris</i> L.	Ia, Ib, II, III, IV, V
Сосна кедрова європейська	<i>Pinus cembra</i> L.	I, II, III
Сосна кедрова корейська	<i>Pinus koraiensis</i> S.et. Z.	I, II, III
Сосна кримська	<i>Pinus pallasiana</i> D. Don.	Ia, Ib, IIa, IIIa, IIIб, IVa, V
Сосна румелійська	<i>Pinus peuce</i> Gris.	Ia, Ib, IIa, IIб, III
Сосна чорна	<i>Pinus nigra</i> Arn.	Ia, Ib, II, III, IV, V
Тис гострокінцевий	<i>Taxus cuspidata</i> Sieb, et Zucc.	I, II, III, IV
Тис ягідний	<i>Taxus baccata</i> L.	I, IIa, IIб, III, Vб
Тсуга канадська	<i>Tsuga canadensis</i> (L.) Carr.	Ia, Ib, IIa, IIб, IIIa, IIIб
Туя західна	<i>Thuja occidentalis</i> L.	I, II, III, IV, V
Туя складчаста	<i>Thuja plicata</i> D. Don.	I, II, III, IVa
Широкогілочник східний	<i>Platycladus orientalis</i> (L.) Franko.	Ia, IIIa, IIIб, IVa, IVб, VB
Ялина звичайна	<i>Picea abies</i> (L.) Karst.	I, II, III
Ялина канадська	<i>Picea canadensis</i> Britt.	I, II, III
Ялина колюча	<i>Picea pungens</i> Engelm.	Ia, Ib, II, III, IV, Va, VB
Ялина сербська	<i>Picea omorika</i> Purk.	Ia, IIб, IIIa, IIIб
Ялина Шренка	<i>Picea schrenkiana</i> F. et M.	Ia, Ib, IIa, IIб, IIIa, IIIб

Продовження таблиці 2

Ялиця алжирська	<i>Abies numidica</i> De Lannoy.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, IVa, Va, Vb
Ялиця біла	<i>Abies alba</i> Mill.	I, II, III
Ялиця грецька	<i>Abies cephalonica</i> Loud.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, IVa,
Ялиця іспанська	<i>Abies pinsapo</i> Boiss.	IVa, Va, Vb
Ялиця кавказька	<i>Abies nordmanniana</i> (Stev.) Spach.	I, IIIa, IIIб, Vb
Ялиця одноколірна	<i>Abies concolor</i> Lindl.	I, II, III, V
Ялиця сибірська	<i>Abies sibirica</i> Ledeb.	I, II, III
Ялиця цільнолиста	<i>Abies holophylla</i> Maxim.	I, II, III
Ялівець звичайний	<i>Juniperus communis</i> L.	I, II, III
Ялівець високий	<i>Juniperus excelsa</i> M. B.	Ia, V
Ялівець віргінський	<i>Juniperus virginiana</i> L.	Ia, Ib, II, III, IV, V
Ялівець козацький	<i>Juniperus sabina</i> L.	Ia, Ib, II, III, IV, V
Покритонасінні		
Абрикос звичайний	<i>Armeniaca vulgaris</i> Lam.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, IVa, Va, Vb
Айва довгаста, звичайна	<i>Cydonia oblonga</i> Mill.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, IVa, Va, Vb
Айлант високий	<i>Ailanthus altissima</i> Sw.	Ia, Ib, IIa, IIб, IIIa, IIIб, IVa, Va, Vb
Актинідія гостра	<i>Actinidia arguta</i> (Sieb. et Zucc.) Planch.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, IVa
Актинідія коломікта	<i>Actinidia kolomicta</i> (Rupr.) Maxim.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, IVa
Аморфа кущова	<i>Amorpha fruticosa</i> L.	I-V
Аристолохія великолиста	<i>Aristolochia macrophylla</i> Lam.	Ia, Ib, IIIб
Аронія чорноплідна	<i>Aronia melanocarpa</i> (Michx.) Elliot.	Ia, Ib, II, III, IV
Барбарис звичайний	<i>Berberis vulgaris</i> L.	I-V
Барбарис Тунберга	<i>Berberis thunbergii</i> DC.	I-V
Бархат амурський	<i>Phellodendron amurense</i> Rupr.	Ia, Ib, II, III, IVa
Береза даурська	<i>Betula dahurica</i> Pall.	I-III
Береза плосколиста	<i>Betula platyphylla</i> Sukacz.	I-III
Береза повисла	<i>Betula pendula</i> Roth.	Ia, Ib, II, III, IV, V

Продовження таблиці 2

Бирючина звичайна	<i>Ligustrum vulgare</i> L.	I–V
Бузина червона	<i>Sambucus racemosa</i> L.	I, II, III
Бузина чорна	<i>Sambucus nigra</i> L.	I–IV, Va
Бузок звичайний	<i>Syringa vulgaris</i> L.	I–V
Бузок угорський	<i>Syringa josikaea</i> Jacq.	I–V
Бук європейський, лісовий	<i>Fagus sylvatica</i> L.	I, II, IIIa, IIIб, Vб
Фундук дводомний	<i>Gymnocladus dioicus</i> K. Koch.	Ia, Iб, IIIa, IIIб, IVa, Va, Vb
Бруслина бородавчаста	<i>Euonymus verrucosa</i> Scop.	Ia, Ib, II, III
Бруслина європейська	<i>Euonymus europaea</i> L.	Ia, Ib, II–IV, Va, Vb
Вейгела квітуча	<i>Weigela florida</i> (Sieb.et Zuss) A. DC.	Ia, Ib, II, III, IV
Верба біла	<i>Salix alba</i> L.	I–V
Верба гостролиста	<i>Salix acutifolia</i> Willd.	IV
Верба козяча	<i>Salix caprea</i> L.	I, II, III
Верба ламка	<i>Salix fragilis</i> L.	I–V
Верба п'ятитичинкова	<i>Salix pentandra</i> L.	I–V
Верба руська	<i>Salix rossica</i> Nas.	I, II, III
Верба тритичинкова	<i>Salix triandra</i> L.	I–V
Виноград амурський	<i>Vitis amurensis</i> Rupr.	I–V
Виноград звичайний	<i>Vitis viuifera</i> L.	I–V
Вишня звичайна	<i>Cerasus vulgaris</i> Mill.	I–V
Вишня повстиста	<i>Cerasus tomentosa</i> (Thunb.) Wall.	Ia, Ib, IIa, IIб, IIIa, IIIб, IVa, Va
Вишня пташина	<i>Cerasus avium</i> (L.) Moench.	Ia, Ib, III, IV
Вільха клейка	<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn.	I–V
Вільха сіра	<i>Alnus incana</i> (L.) Moench.	I–III
Вістерія, гліцинія китайська	<i>Wisteria chinensis</i> (Sims.) Sweet.	Ia, Ib, IIIa, Va, Vб, IIIб, Va
В'яз гладенький	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	Ia, Ib, II, III
В'яз голий, шорсткий	<i>Ulmus glabra</i> Huds.	Ia, Ib, II, III, IV
В'яз приземкуватий	<i>Ulmus pumila</i> L.	III–V
Гіркокаштан дрібноквітковий	<i>Aesculus parviflora</i> Walt.	Ia, IIIa, IIIб, Va
Гіркокаштан звичайний	<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	Ia, Ib, II, III, IV

Продовження таблиці 2

Гледичія триколючкова	<i>Gleditshia triacanthos</i> L.	I-V
Глід колючий	<i>Crataegus oxyacantha</i> L.	I-V
Глід одноматочковий	<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	I-V
Горіх волоський	<i>Juglans regia</i> L.	Ia, IIIa, IIIб, IVa, V
Горобина звичайна	<i>Sorbus aueuparia</i> L.	I-V
Горобинник горобинолистий	<i>Sorbaria sorbifolia</i> (L.) A. Br.	I-IV
Гортензія деревоподібна	<i>Hydrangea arborescens</i> L.	Ia, Ib, III, IV
Гортензія мітелчаста	<i>Hydrangea paniculata</i> Sieb.	Ia, Ib, II, III
Граб звичайний	<i>Carpinus betulus</i> L.	Ia, Ib, II, III, IV
Груша звичайна	<i>Pyrus communis</i> L.	I-V
Дейція шорстка	<i>Deutzia scabra</i> Thunb.	I-V
Деревозгубник виткий	<i>Celastrus scandens</i> L.	Ia, Ib, III, IVa
Деревозгубник круглолистий	<i>Celastrus orbiculata</i> L.	I-III, IV
Дуб звичайний	<i>Quercus robur</i> L.	I-V
Дуб каштанolistий	<i>Quercus castaneifolia</i> C.A.M.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, IVa, Vb
Дуб червоний	<i>Quercus rubra</i> L.	Ia, Ib, II, III, IV
Екзохорда Альберта	<i>Exohorda albertii</i> Rgl.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, IVa, Va, Vb
Жимолость каприфоль	<i>Lonicera caprifolium</i> L.	I-III, IV
Жимолость татарська	<i>Lonicera tatarica</i> L.	I-V
Жостір проносний	<i>Rhamnus cathartica</i> L.	I-V
Калина-гордовина	<i>Viburnum lantana</i> L.	I-V
Калина звичайна	<i>Viburnum opulus</i> L.	I-III, IV, V
Карагана деревоподібна	<i>Caragana arborcscens</i> Lam.	I-V
Карагана кущова	<i>Caragana frutex</i> K.Koch.	Ia, Ib, IIa, IIб, IIIa, IIIб, IVa, V
Катальпа красива	<i>Catalpa speciosa</i> Warder.	Ia, IIIa, IIIб, IIIв, IVa, Va, Vb
Каштан їстівний	<i>Castanea sativa</i> Mill.	Ia, IIIa, IIIб
Кизил звичайний	<i>Cornus mas</i> L.	Ia, Ib, III, IVa, Vb, Vb
Кизильник блискучий	<i>Cotoneaster lucida</i> Schl.	I-V

Продовження таблиці 2

Кизильник цілокрайний	<i>Cotoneaster integerrima</i> Medic.	I-V
Клен гостролистий	<i>Acer platanoides</i> L.	I-IV
Клен Гіннала, прирічковий	<i>Acer ginnala</i> Maxim.	Ia, Iб, II, III, IV
Клен зеленокорий	<i>Acer tegmentosum</i> Maxim.	Ia, Ib, II, III
Клен несправжньо-платановий, явір	<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	Ia, Ib, III, Vb
Клен пальмоподібний	<i>Acer palmatum</i> Thunb.	Ia, IIIa, IIIб, IVa, Vb
Клен польовий	<i>Acer campestre</i> L.	I-V
Клен татарський	<i>Acer tataricum</i> L.	I-V
Клен цукристий	<i>Acer saccharinum</i> L.	Ia, Ib, II-IV, Vb
Клен ясенелистий	<i>Acer negundo</i> L.	I-V
Крушина ламка	<i>Frangula alnus</i> Mill.	I-V
Лабурнум звичайний	<i>Laburnum anagyroides</i> Med.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, IVa, Va, Vb
Липа маньчжурська	<i>Tilia mandschurica</i> Rupr. et. Maxim.	Ia, Ib, II, III
Липа повстиста	<i>Tilia tomentosa</i> Moench.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, IVa, Va
Липа серцелиста	<i>Tilia cordata</i> Mill.	Ia, Ib, II-IV
Липа кримська	<i>Tilia euchlora</i> Koch.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, IVa, Va, Vb
Липа широколиста	<i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	Ia, Ib, IIa, IIб, IIIa, IIIб, IVa
Ліріодендрон тюльпановий	<i>Liriodendron tulipifera</i> L.	Ia, Ib, IIa, IIIa, IIIб, IVa, Va
Ліщина деревоподібна	<i>Corylus colurna</i> L.	Ia, Ib, III, IVa, Va, Vб
Ліщина звичайна	<i>Corylus avellana</i> L.	Ia, Ib, III, IVa, Va, Vб
Магнолія загострена	<i>Magnolia acuminata</i> L.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, IVa, Va, Vb
Магнолія Кобус	<i>Magnolia kobus</i> D.C.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, IVa, Vb
Магнолія оберненояйцеподібна	<i>Magnolia ovata</i> Thunb.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, IIIb, IVa
Магонія падуболиста	<i>Mahonia aquifolium</i> (Pursh.) Nutt.	Ia, Ib, IIa, IIб, III, IVa, Va, Vb

Продовження таблиці 2

Магнолія Суланжа	<i>Magnolia soulangeana</i> Soul.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, IVa, Vb
Маслинка вузьколиста	<i>Elaeagnus angustifolia</i> L.	I-V
Маслинка срібляста	<i>Elaeagnus argentea</i> Pursh.	I-V
Мигдаль трилопатевиий	<i>Amygdalus triloba</i> (Lindl.) Rick.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, IVa, Va, Vb
Обліпіха крушиноподібна	<i>Hippophae rhamnoides</i> L.	I-V
Партеноцисус п'ятилистий	<i>Parthenocissus quinquefolia</i> (L.) Planch.	I-V
Півонія деревоподібна	<i>Paeonia suffruticosa</i> Andr.	I-V
Піраканта шарлахова	<i>Pyracantha coccinea</i> Roem.	IIIa, IIIб, IVa, Va, Vb
Платан західний	<i>Platanus occidentalis</i> L.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, IVa, Va
Платан кленолистий	<i>Platanus acerifolia</i> Willd.	Ia, Ib, IIIa, IVa, Va, Vb
Птелея трилиста	<i>Ptelea trifoliata</i> L.	I-V
Пухироплідник калинолистий	<i>Physocarpus opulifolia</i> (L.) Max.	I-V
Робінія клейка	<i>Robinia viscosa</i> Vent.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, IVa, Va, Vb
Робінія псевдоакація	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	I-V
Рододендрон жовтий	<i>Rhododendron luteum</i> Sweet.	Ia, Ib, II, III
Самшит вічнозелений	<i>Buxus sempervirens</i> L.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, IVa, Va, Vb
Свидина біла	<i>Swida alba</i> (L.) Opiz.	Ia, Ib, II, III, IV
Скумпія шкіряста	<i>Cotinus coggygria</i> Scop.	I-V
Слива колюча, терен	<i>Prunus spinosa</i> L.	I-V
Слива розлога, алича	<i>Prunus divaricata</i> Led.	I-V
Смородина альпійська	<i>Ribes alpinum</i> L.	I-III
Смородина золотиста	<i>Ribes aureum</i> Pursh.	I-V
Смородина чорна	<i>Ribes nigrum</i> L.	I-V
Сніжноягідник білий	<i>Symphoricarpos albus</i> (L.) Blake.	I-V
Софора японська	<i>Sophora japonica</i> L.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, IVa, Va, Vb
Сумах пухнастий	<i>Rhus typhina</i> L.	Ia, Ib, III, IV, Va, Vb

Продовження таблиці 2

Таволга Вангутта	<i>Spiraea vanhouttei</i> Zab.	Ia, Ib, III, IV, V
Таволга середня	<i>Spiraea media</i> Fr.Schmidt.	I-IV
Таволга японська	<i>Spiraea japonica</i> L.	I-III, IVa
Тополя біла	<i>Populus alba</i> L.	I-V
Тополя італійська	<i>Populus italica</i> Moench.	I-V
Тополя канадська	<i>Populus canadensis</i> Moench.	Ia, Ib, II, III, IV
Тополя Сімона, китайська	<i>Populus simonii</i> Carr.	Ia, Ib, II, III, IV
Тополя сіра	<i>Populus canescens</i> Sm.	I-IV, V
Тополя тремтяча	<i>Populus tremula</i> L.	I-IV
Тополя чорна	<i>Populus nigra</i> L.	I-V
Форзиція поникла	<i>Forsythia suspensa</i> Vahl.	I-V
Хеномелес японський	<i>Chaenomeles japonica</i> (Thunb.) Lindl.	Ia, Ib, II, III, IV, V
Церцис канадський	<i>Cercis canadensis</i> L.	Ia, Ib, IIIa, IIIб, IVa, Va, Vb
Черемха звичайна	<i>Padus racemosa</i> Gilib.	I-III, IV, V
Черемха пізня	<i>Padus serotina</i> (Ehrh.) Agardh.	I-V
Чубушник звичайний	<i>Philadelphus coronarius</i> L.	I-V
Шизандра китайська	<i>Schizandra chinensis</i> (Turcz.) Baill.	Ia, Ib, II, III, IV
Шипшина зморшкувата	<i>Rosa rugosa</i> Thunb.	I-V
Шипшина собача	<i>Rosa canina</i> L.	I-V
Шовковиця біла	<i>Morus alba</i> L.	I-V
Яблуня лісова	<i>Malus silvestris</i> (L.) Mill.	I-V
Яблуня Недзвецького	<i>Malus niedzwetzkyana</i> Dieck.	Ia, Ib, II, III, V
Ясен звичайний	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	I-III, IVa, Vб
Ясен ланцетолистий	<i>Fraxinus lanceolata</i> Borkh.	I-V

Таблиця 3. Різновиди деревних порід за формою крони [1]

Породи	пірамідальна	коловидна	куляста	зонтична	плакуча	що стелеться
а) Листяні листопадні дерева						
Акація біла	+	+	+	+	+	–
Береза бородавчаста	+	–	–	–	+	–
Береза пухнаста	–	–	–	–	+	–
Бук	+	–	–	–	+	–
В'яз гладенький	+	–	–	–	–	–
В'яз листуватий	+	–	+	+	+	–
В'яз шорсткий	+	–	–	–	+	–
Гледичія триколючкова	–	–	–	–	+	–
Граб звичайний	+	+		–	+	–
Дуб болотяний	–	–	+	+	+	–
Дуб червоний	–	–	–	–	+	–
Дуб звичайний, або черешчастий	+	–	–	–	+	–
Дуб шарлаховий	–	–	–	–	+	–
Гіркокаштан звичайний (Кінський каштан звичайний)	+	–	+	–	+	+
Клен несправжньоплатановий, явір	+	–	–	–	+	–
Клен гостролистий	+	+	+	–	–	–
Клен польовий	+	–	+	–	+	–
Клен цукристий	+	–	–	–	+	–
Липа срібляста	–	–	–	–	+	–
Липа великолиста	+	–	–	–	–	–
Липа дрібнолиста	+	–	–	–	+	–
Вільха чорна	+	–	–	–	–	–
Осика	+	–	–	–	+	–
Платан кленолистий	+	–	–	–	–	–
Горобина звичайна	+	–	–	–	+	–
Софора японська	+	–	–	–	+	–

Продовження таблиці 3

Тополя біла	+	—	+	—	+	—
Тополя дельтолиста, або канадська	+	—	—	—	—	—
Тополя чорна	+	—	—	—	—	—
Ліріодендрон тюльпанний	+	—	—	—	—	—
Шовковиця біла	+	—	—	—	+	—
Ясен звичайний	+	+	+	—	+	—
б) Листяні листопадні кущі						
Айва	+	—	—	—	—	—
Акація жовта або карагана дерев'яниста	—	—	—	—	+	—
Бирючина звичайна	+	—	—	—	+	—
Глід колючий	+	—	—	—	—	—
Бузина чорна	+	—	—	—	—	—
Кизил (дерен) справжній	+	—	—	—	—	—
Бузок звичайний	+	—	—	—	—	—
в) Листяні вічнозелені дерева і кущі						
Бересклет японський	+	—	—	—	—	—
Лавровишня звичайна	+	—	—	—	—	—
Магнолія великоквіткова	+	—	—	—	+	—
Падуб звичайний	+	—	—	—	+	—
Самшит вічнозелений	+	—	—	—	—	—
г) Хвойні дерева						
Гінкго дволопатевий	+	—	—	—	+	—
Ялина канадська	+	—	+	—	+	—
Ялина колюча	+	+	+	—	+	+
Ялина звичайна	+	+	+	—	+	+
Псевдотсуга тисолиста	+	—	—	—	+	—
Модрина європейська	+	+	—	—	+	—
Кедр атласький	+	—	—	—	+	—
Кедр гімалайський	+	—	—	—	+	—
Кедр ліванський	+	—	—	—	+	—
Кипарис вічнозелений	+	—	—	—	+	—
Кипарис великоплідний	+	+	+	—	+	+
Кипарисовик Лавсона	+	+	+	—	+	+
Кипарисовик туполистий	+	+	—	—	+	—

Продовження таблиці 3

Ялівець віргінський	+	+	–	–	+	–
Ялівець високий	+	–	–	–	–	–
Ялівець козацький	+	–	–	–	–	+
Ялівець китайський	+	–	+	–	+	–
Ялівець звичайний	+	+	+	–	+	+
Ялиця біла	+	+	–	–	–	+
Ялиця іспанська	+	–	+	–	+	–
Ялиця сибірська	+	–	–	–	+	–
Сосна Веймутова	+	–	+	–	+	+
Сосна кедрова європейська	+	–	–	–	–	–
Сосна звичайна	+	+	+	–	+	–
Тис голівчастий кістянковий	+	–	+	–	–	+
Тис ягідний	+	+	+	–	+	–
Тсуга канадська	+	+	+	–	+	+
Туя (біота) східна	+	–	+	–	+	–
Туя велетенська, або складчаста	+	–	–	–	+	–
Туя західна	+	+	+	–	+	+

Таблиця. 4. Висота основних видів деревних рослин*, м [1]

Породи	Вік деревних рослин, років					
	5	10	15	20	50	100
Що дуже швидко ростуть						
Тополя канадська	5	8	12	20	–	–
Тополя берлінська	5	14	19	23	–	–
Тополя бальзамічна	6	14	18,5	22	–	–
Тополя Симона (т. китайська)	6,5	13,5	17,5	20	–	–
Тополя чорна	4	7	12	18	32	–
Береза бородавчаста	2,5	6	12	13,5	22	28,5
Осика	6,5	8	9	12	21,3	28

Продовження таблиці 4

Акація біла	3,5	6–8	9	12	28	–
Гледичія триколючкова	3	6	8	12	20–22	–
Швидкорослі						
<i>а) Листяні</i>						
Платан східний	3	6–10	10–15	15–20	30–35	–
Ліріодендрон	4	6	8	10–15	28–30	–
Горіх чорний	3	5–6,5	8–9	10–12	25	–
Ясен звичайний	3	5,5	6	7–8	18	40
Горіх волоський	3	5–6	8	10	25	–
Ясен пенсильванський	3	5	6	7	–	–
Катальпа прекрасна	3	5–6	7–8	9–10	18	–
Шовковиця біла	2	3–5	6–8	8	15	–
В'яз дрібнолистий	2,5	8	8–10	10–12	16–18	–
Дуб червоний	2	5,5	7,5	9,5	22	–
<i>б) Хвойні</i>						
Секвоя вічнозелена	2,5	7,6	13,6	18	–	–
Кедр гімалайський	3	6	8–10	12–15	30–32	–
Модрина європейська	1	3,3	7,3	11	22,2	–
Модрина сибірська	0,5	2	5	8,4	22	–
Сосна Веймутова	0,6	3	6	10	20	–
Сосна звичайна	0,7	2	5	8	20	34
Лжетсуга тисолиста, або дугласія	0,4	2,5	5	7,5	18	–
Ялиця кавказька	0,5	1,5	5	10	22	50
Ялина звичайна	0,5	2	5	6,5	17–20	33
Помірного зростання						
<i>а) Листяні</i>						

Продовження таблиці 4

Клен гостролистий	1	2,1	3,7	5,3	18	30
Дуб звичайний	2	4	5	8	18	30
Бархатне дерево, амурське коркове дерево	2	5	9	10	–	–
Граб звичайний	1	3,5	5	6,5	–	–
В'яз гладенький	1,5	2,5	3,5	4–5	18	–
В'яз листуватий	1	2	3,5	4	15	–
Липа великолиста	2	4	5–6	8–9	15–18	–
Липа дрібнолиста	1	2,5	5	7–8	16	–
Липа срібляста	1	3	3–5	5–7	12–14	–
<i>б) Хвойні</i>						
Ялиця одноколірна (я. колорадська)	0,5	2	5–8	10–12	18–20	–
Ялиця сибірська	0,2	1	4	7,5	18–20	–
Ялина колюча	0,7	2	4,5	6	13–14	–
Ялина Енгельмана	0,5	1,5	2–2,5	5	12	–
Що повільно ростуть						
<i>а) Листяні</i>						
Груша уссурійська	1	2	3–4	4–5	–	–
Груша звичайна	1,5	2–3	3–5	5–6	10–12	–
Дуб кам'яний	0,5	1–2	2–5	5–7	12–15	–
Магнолія великоквіткова	1	2–3	3–5	5–8	15–18	–
Яблуня ягідна (я. сибірська)	0,75	2	3	4	6,5–7	–
<i>б) Хвойні</i>						
Сосна кедрова сибірська	0,75	1,5	2	3–4	14	35

Продовження таблиці 4

Кедр ліванський	0,75	2–3	4–6	6–8	15	25
Туя західна	0,3	1,4	3	5	9,5	–
Що дуже повільно ростуть						
<i>а) Хвойні</i>						
Тис ягідний	0,5	1	1–2	2–3	8–10	–
Ялівець високий	0,5	1	1–2	2–3	6–7	12

* Породи розташовані в порядку зменшення швидкості зростання.

Таблиця 5. Древа і кущі для живоплотів [4]

№ з/п	Назва рослини
1.	Горобина чорноплідна, або Аронія чорноплідна
2.	Барбарис звичайний
3.	Барбарис Тунберга
4.	Барбарис Максимовича
5.	Вейгела Миддендорфа
6.	Бирючина звичайна
7.	Глід Арнольда
8.	Вейгела рання
9.	Вейгела гібридна
10.	Глід колючий
11.	Глід криваво-червоний
12.	Глід круглолистий
13.	Глід великоколючковий
14.	Глід сливолистий
15.	Гортензія деревовидна
16.	Дейція великоквіткова
17.	Дейція Лемуана
18.	Дейція шорстка
19.	Дерен білий
20.	Дерен криваво-червоний
21.	Жимолость альпійська

Продовження таблиці 5

22.	Жимолость блискуча
23.	Жимолость звичайна
24.	Жимолость татарська
25.	Ірга канадська
26.	Ірга круглолиста
27.	Калина вічнозелена
28.	Калина гордовина звичайна
29.	Калина гордовина канадська
30.	Калина звичайна
31.	Карагана дерев'яниста
32.	Кизил (дерен) справжній
33.	Магонія падуболиста
34.	Маслинка вузьколиста
35.	Маслинка срібляста
36.	Піраканта яскраво-червона
37.	Шипшина голчаста
38.	Шипшина корична
39.	Шипшина собача
40.	Шипшина яблунева
41.	Шипшина зморшкувата
42.	Садовий жасмин широколистий
43.	Садовий жасмин дрібнолистий
44.	Садовий жасмин непахучий
45.	Садовий жасмин пухнатий
46.	Сніжнягідник білий
47.	Спірея Бумальда
48.	Спірея Вангутта
49.	Спірея середня
50.	Спірея іволиста
51.	Спірея японська
52.	Самшит вічнозелений
53.	Тис ягідний
54.	Туя західна
55.	Форзиція європейська

Таблиця 6. Древа і кущі, які добре переносять надмірно зволожені ґрунти [4]

№ з/п	Назва рослини
1.	Бархатне дерево, амурське коркове дерево
2.	Дуб болотяний
3.	Верба біла
4.	Верба ламка
5.	Модрина американська
6.	Модрина даурська
7.	Вільха чорна
8.	Тополя берлінська
9.	Тополя пірамідальна
10.	Тополя чорна

Таблиця 7. Посухостійкі дерева і кущі [4]

№ з/п	Назва рослини
1.	Абрикос маньчжурський
2.	Абрикос звичайний
3.	Айва
4.	Айлант найвищий
5.	Альбіція ленкоранська
6.	Вишня чагарникова
7.	Вишня повстяна
8.	Барбарис Тунберга
9.	Барбарис звичайний
10.	Глід криваво-червоний
11.	В'яз густий
12.	В'яз листуватий
13.	Гледичія триколючкова
14.	Груша іволиста
15.	Груша лохолиста
16.	Дрік іспанський
17.	Дрік фарбувальний
18.	Дуб пухнатий

Продовження таблиці 7

19.	Жимолость Альберта
20.	Жимолость звичайна
21.	Жимолость татарська
22.	Ірга круглолиста
23.	Ірга колосиста
24.	Акація жовта або карагана дерев'яниста
25.	Каркас західний
26.	Каркас південний
27.	Катальпа прекрасна
28.	Кизильник блискучий
29.	Кизильник горизонтальний
30.	Клен татарський
31.	Липа кримська
32.	Лох колючий
33.	Лох сріблястий
34.	Лох вузьколистий
35.	Мигдаль низький
36.	Піраканта яскраво-червона
37.	Пухироплідник калинолистий
38.	Робінія
39.	Скумпія
40.	Смородина альпійська
41.	Смородина золотиста
42.	Софора японська
43.	Спірея середня
44.	Спірея городчаста
45.	Сумах голий
46.	Сумах волосистий, або оцтове дерево
47.	Тамарикс витончений
48.	Тамарикс багатогіллястий
49.	Тамарикс одеський
50.	Тополя бальзамічна
51.	Тополя Болле
52.	Тополя канадська

Продовження таблиці 7

53.	Тополя Симона
54.	Хеномелес японський
55.	Черемха пенсильванська
56.	Черемха віргінська
57.	Черемха пізня
58.	Садовий жасмин великоквітковий
59.	Шовковиця біла
60.	Шовковиця чорна
61.	Шовковиця червона
62.	Екзохорда Альберта
63.	Яблуня сливолиста
64.	Ясен зелений

Таблиця 8. Дерева і кущі, що переносять засолені ґрунти [7]

№	Назва рослини
1.	Абрикос маньчжурський
2.	Абрикос звичайний
3.	Айлант найвищий
4.	Бирючина звичайна
5.	Глід криваво-червоний
6.	В'яз листуватий
7.	Маслинка вузьколиста
8.	Груша іволиста
9.	Груша лохолиста
10.	Жимолость татарська
11.	Каркас західний
12.	Каркас південний
13.	Катальпа чудова
14.	Клен татарський
15.	Мигдаль низький
16.	Обліпіха крушинова
17.	Смородина золотиста
18.	Сосна Банка

Продовження таблиці 8

19.	Софора японська
20.	Сумах волосистий або оцтове дерево
21.	Тамарикс витончений
22.	Тамарикс багатогіллястий
23.	Тамарикс одеський
24.	Тополя Болле*
25.	Тополя біла*
26.	Тополя пірамідальна*
27.	Тополя канадська*
28.	Шовковиця біла
29.	Шовковиця червона
30.	Шовковиця чорна

* На зволожених ґрунтах.

Таблиця 9. Дерева і кущі, найбільш стійкі до диму і газів [4]

№ з/п	Назва рослини
1.	Айлант найвищий
2.	Аморфа кущова
3.	Барбарис звичайний
4.	Барбарис Тунберга
5.	В'яз перистогіллястий
6.	Гледичія триколючкова
7.	Гортензія волотиста
8.	Дерен білий
9.	Дерен криваво-червоний
10.	Ялина колюча
11.	Ялина ситхинська
12.	Ялина Енгельмана
13.	Жимолость звичайна
14.	Ірга канадська
15.	Калина вічнозелена

Продовження таблиці 9

16.	Калина гордовина звичайна
17.	Карагана дерев'яниста
18.	Каркас південний
19.	Кизильник блискучий
20.	Кизильник горизонтальний
21.	Клен польовий
22.	Модрина даурська
23.	Лох сріблястий
24.	Лох вузьколистий
25.	Магонія падуболиста
26.	Мигдаль низький
27.	Обліпиха крушинова
28.	Пухироплідник калинолистий
29.	Шипшина голчаста
30.	Смородина альпійська
31.	Смородина золотиста
32.	Софора японська
33.	Спірея середня
34.	Сніжноягідник волотистий
35.	Тамарикс витончений
36.	Тамарикс багатогіллястий
37.	Тамарикс одеський
38.	Тамарикс Палласа
39.	Тополя канадська
40.	Тополя китайська
41.	Тополя бальзамічна
42.	Туя західна
43.	Хеномелес японський
44.	Черемха пізня
45.	Черемха пенсильванська
46.	Яблуня сибірська

Таблиця 10. Древа і кущі, що найбільш ефективно знижують рівень шуму в містах [4]

№ з/п	Назва рослини
1.	Ялина аянська
2.	Ялина колюча
3.	Ялина чорна
4.	Ялина сибірська
5.	Кипарис вічнозелений
6.	Псевдотсуга тисолиста
7.	Модрина даурська
8.	Модрина сибірська
9.	Ялівець козацький
10.	Ялиця іспанська
11.	Ялиця чарівна
12.	Ялиця цільнолиста
13.	Туя західна
14.	Абрикос звичайний
15.	Айлант найвищий
16.	Акація срібляста
17.	Аморфа кущова
18.	Барбарис звичайний
19.	Барбарис Тунберга
20.	Бирючина блискуча
21.	Бирючина звичайна
22.	Глід колючий
23.	Глід криваво-червоний
24.	Глід круглолистий
25.	Глід Максимовича
26.	Глід великоколючковий
27.	Глід Арнольда
28.	Глід сливолистий
29.	Бузина червона
30.	Бузина чорна
31.	Вістерія, або гліцинія китайська
32.	Вишня звичайна

Продовження таблиці 10

33	В'яз гладенький
34	В'яз густий
35.	В'яз шорсткий
36.	Граб звичайний
37.	Груша звичайна
38.	Груша уссурійська
39.	Дуб білий
40.	Дуб болотяний
41.	Дуб червоний
42.	Дуб великоплідний
43.	Дуб звичайний
44.	Верба біла
45.	Верба блискуча
46.	Верба вавилонська
47.	Верба пурпурова
48.	Ірга канадська
49.	Каликант західний
50.	Калина гордовина звичайна
51.	Каркас західний
52.	Каркас південний
53.	Кизильник блискучий
54.	Кизильник Генрі
55.	Кизильник багатоквітковий
56	Кизильник гостролистий
57.	Клен Гіннала
58.	Клен зеленокорий
59.	Клен червоний
60.	Явір
61.	Клен дрібнолистий
62.	Клен гостролистий
63.	Клен пенсильванський
64.	Клен польовий
65.	Лавр благородний
66.	Лавр камфорний

Продовження таблиці 10

67.	Лавровишня лікарська
68.	Ліщина звичайна
69.	Липа кавказька
70..	Липа великолиста
71.	Липа серцелиста
72.	Липа біла
73.	Липа срібляста
74.	Ліріодендрон тюльпанний
75.	Магнолія великоквіткова
76.	Горіх чорний
77.	Горіх волоський
78.	Горіх маньчжурський
79.	Платан західний
80.	Платан східний
81.	Пухироплідник калинолистий
82.	Робінія
83.	Самшит вічнозелений
84.	Бузок звичайний
85.	Бузок угорський
86.	Бузок персидський
87.	Скумпія
88.	Софора японська
89.	Тополя бальзамічна
90.	Тополя біла
91.	Тополя берлінська
92.	Тополя чорна
93.	Тополя Яблокова
94.	Черемха Маака
95.	Черемха звичайна
96.	Черемха пізня
97.	Садовий жасмин великоквітковий
98.	Садовий жасмин Лемуана
99.	Садовий жасмин непахучий
100.	Садовий жасмин пухнастий

Продовження таблиці 10

101.	Шовковиця біла
102.	Шовковиця червона
103.	Шовковиця чорна
104.	Яблуня Недзвецького
105.	Яблуня багатоквіткова
106.	Яблуня красива
107.	Ясен звичайний
108.	Ясен зелений
109.	Ясен квітковий
110.	Ясен пухнастий

Таблиця 11. Дерева і кущі з високими фітонцидними властивостями [4]

№ з/п	Назва рослини
1.	Аронія чорноплідна
2.	Барбарис звичайний
3.	Вишня Бессея
4.	Груша уссурійська
5.	Дрік фарбувальний
6.	Дуб червоний
7.	Дуб звичайний
8.	Ялина (різні види)
9.	Ірга круглолиста
10.	Клен татарський
11.	Клен ясенелистий
12.	Кизильник чорноплідний
13.	Липа (різні види)
14.	Ліщина різнолиста
15.	Лох вузьколистий
16.	Ялівець (різні види)
17.	Обліпиха
18.	Горіх волоський
19.	Осика
20.	Ялиця (різні види)
21.	Робінія
22.	Шипшина зморшкувата
23.	Шипшина коричнева
24.	Горобина звичайна

Продовження таблиці 11

25.	Сосна (різні види)
26.	Софора японська
27.	Спірея звіробоєлиста
28.	Тополя (різні види)
29.	Черемха звичайна

Таблиця 12. Класифікація деревних рослин за силою запаху [1]

Сила запаху деревних рослин	Рослина
Дуже запашні - запах чути на значній відстані	Акація біла
	Бирючина звичайна
	Бирючина блискуча
	Бирючина японська
	Глід
	Будлея
	Бузина чорна
	Груша
	Жимолость запашна
	Калина запашна
	Калина корейська
	Катальпа
	Липа
	Лох колючий
	Лох вузьколистий
	Магнолія великоквіткова
	Бузок (різні види)
	Садовий жасмин
	Черемха звичайна
	Яблуня
Запашні - запах чути на недалекій відстані	Абрикос
	Айва звичайна
	Вишня
	Гліцинія
	Жимолость каприфоль
	Мигдаль
	Павлонія
	Шипшина
	Горобина звичайна
	Софора японська

Продовження таблиці 12

	Ясен квітковий
Слабко запахні - запах чути тільки безпосередньо біля рослини	Хеномелес
	Акація жовта
	Аморфа

**Таблиця 13. Деревні породи, що мають багатоколірне осіннє забарвлення
листя [1]**

Породи	Типове літнє забарв- лення	Осіннє забарвлення							
		жовте	бронзове	коричневе	червоне	кармінове	фіолетове	помаранчеве	Темно-буре
Абрикос маньчжурський	Зелена	*X	X	—	—	XX	X	—	—
Барбарис звичайний	Світло- зелена	X	—	—	X	X	XX	—	—
Барбарис Тунберга	Зелена	X	—	—	—	XX	XX	—	—
Береза бородавчаста	Світло- зелена	XX	X	—	—	—	—	X	—
Груша звичайна (г. лісова)	Темно- зелена	XX	—	X	X	—	X	—	—
Ірга канадська	Темно- зелена	X	X	—	X	X	X	—	
Ірга звичайна	Темно- зелена	X	XX	—	XX	X	X	—	—
Калина звичайна	Зелена	X	—	—	—	X	XX	—	—
Калина Саржента	Темно- зелена	X	X	—	—	XX	XX	—	—
Калина гордовина	Сіро- зелена	X	X	X	—	X	X	—	X
Клен Гіннала	Темно- зелена	X	—	—	—	X	XX	—	—

Продовження таблиці 13

Клен долоневидний	Світло-зелена	X	–	–	XX	X	–	–	–
Клен червоний	Зелена	X	X	–	X	XX	XX	–	–
Клен гостролистий	Темно-зелена	XX	X	–	X	X	–	–	–
Клен сріблястий	Сріблясто-зелена	X	XX	–	X	–	–	–	–
Осика	Сіро-зелена	XX	X	–	X	X	–	–	X
Рододендрон жовтий	Світло-зелена	X	X	–	X	XX	–	X	X
Горобина звичайна	Сіро-зелена	X	X	X	X	–	–	–	X
Скумпія	Сизо-зелена	X	X	–	X	X	XX	–	–
Спірея Тунберга	Темно-зелена	X	–	–	–	X	XX	–	X
Спірея японська	Темно-зелена	X	X	X	–	XX	XX	–	X
Форзиція поникла	Світло-зелена	X	X	X	–	–	XX	–	X

*XX – основна, X – додаткова.

Таблиця 14. Угрупування багаторічників за зимостойкістю [6]

Холодостійкі
Аквілегія, аконіт, анемони, айстра, вероніка, гвоздика турецька, гравілат, дельфініум, іберис, ірис, дзвоник, купальниця, конвалія, лілійник, люпин, жовтець, мак, маргаритка, морозник, нарцис, незабудка, очиток, папороті, півонія, піретрум, первоцвіт, проліска, ревінь, рудбекія, солідаго, фіалка, флокс, функія, ясенець та багато інших.
Що не зимують у відкритому ґрунті
Ацидантера, бегонія бульбова, жоржини, гладіолус, канна, монтебреція (крокосмія), птахомлечник тирсовидний, тигридів

Таблиця 15. Угрупування багаторічників за висотою [6]

Низькорослі
<p>Адоніс, алісум (лобулярія морська), антенарія, анхуза дерниста, арабіс, астильба китайська, айстра альпійська, бадан, барвінок, вероніка повзуча, вероніка простягнута, вероніка сіра, гвоздика пір'яста, гвоздика сірувато-блакитна, гіпсофіла повзуча, тирлич (наричник, стародубка) безстебловий, тирлич весняний, звіробій великоквітковий, звіробій багатolistий, іберис скельний, іберис вічнозелений, інкарвілея Майєра, ірис злаковидний, ірис карликовий, калюжниця, ломикамінь, дзвоник карпатський, дзвоник крихітний, дзвоник кубарчатий, кореопсис рожевий, кортуза, котівник Мусина, жовтозілля, конвалія, перстач білий, лобелія еринус, мак альпійський, медунка, мімулюс гібридний, мімулюс мідно-червоний, молодило, молочай голівчатий, морозник чорний, незабудка, обрієта, вівсяниця, очиток білий, очиток їдкий, очиток камчатський, очиток Еверса, печіночниця, полин гнафалієвидний, первоцвіт, простріл, стахіс шерстистий, фіалка, флокс розчепірений, флокс шиловидний, хоста, чубарка, едельвейс, енотера міссурійська, енотера багаторічна, еригерон помаранчевий, роговик.</p>
Середньорослі
<p>Аквілегія блакитна, аквілегія звичайна, аквілегія гібридна та ін., анемона дібровна, анемона лісова, анемона звичайна, анхуза, астильба Арендса, астильба японська, айстра італійська, айстра кущова, айстра новобельгійська, трясучка, бруннера, волошка, рутвиця Делаея, вероніка тирличева, вероніка довголиста, гайлардія гібридна, геленіум (низькорослі сорти), гвоздика трав'янка, гіпсофіла волотиста, тирлич даурський, тирлич ваточниковий, тирлич жовтий, гравілат, дивосил східний, дельфініум крупноквітковий, дельфініум гібридний, дербенник прутовидний, дицентра, доронікум, звіробій Габлера, інкарвілея Делаея, іридодиктіум, ірис садовий, калюжниця, дзвоник персиколистий, дзвоник широколистий та ін., кореопсис великоквітковий, кореопсис ланцетоподібний, кореопсис кільчастий, коров'як, котівник крупноквітковий, крокосмія, купальниця європейська, купальниця гібридна, купальниця Ледебура, купена, комірник звичайний, перстач гібридний, перстач сріблястолистий, перстач темно-криваво-червоний, льон, ліатріс, лілійник, ліхніс халцедонський, лобелія блискуча, люпин багатolistий, жовтець, мак східний, мак шафрановий, мімулюс жовтий, мімулюс жовтий червоний, молочай багатокolірний, монарда, мордовник низький, морозник гібридний, мильнянка, королиця, очиток видний, пенстемон, півонія, платикодон великоквітковий, рудбекія блискуча, сантолина, синьоголовник альпійський, синюха, скабіоза кавказька, солідаго гібридний, стахіс шерстистий (під час цвітіння), фізаліс, фізостегія, флокс волотистий (середньорослі сорти), хеухера, енотера Друммонда, еригерон гібридний, еригерон красивий, юнона, ясенєць.</p>

Продовження таблиці 15

Високорослі
Аквілегія золотисто-квіткова, аконіт клобучковий, аконіт Фішера, аконіт гібридний, анемона японська, анхуза італійська, арункус, асклепіас, аспарагус лікарський, астильба гібридна (високорослі сорти), астильба Тунберга, айстра новоанглійська, айстра новобельгійська, рутвиця орликолиста, вероніка віргінська, геленіум гібридний (високорослі сорти), тирлич жовтий, дельфініум гібридний (високорослі сорти), дигіталіс, дербенник іволистий, ірис садовий (високорослі сорти), ірис сибірський, дзвоник молочноквітковий, дзвоник пірамідальний, колосняк, коров'як (високорослі сорти), жовтозілля, купальниця китайська, комірник долонеподібний, лаватера, лігулярія (бузульник), лілійник гібридний, люпин багатолистий (високорослі сорти), малопа, мак східний (високорослі сорти), монарда двійчаста, мордовник Гмелина, мордовник звичайний, королиця (високорослі сорти), півонія (високорослі сорти), піретрум гібридний, соняшник жорсткий, солідаго канадський, синьоголовник велетенський, флокс волотистий (високорослі сорти), хризантема індійська, хризантема корейська, циміцифуга, чемериця чорна, еремурус вузьколистий, енотера червоночашелисточкова, ехінацея.
Дуже високорослі
Аконіт (дуже високорослі сорти), астильба Давида, борщовик, геленіум (високорослі сорти), горець (сахалінська гречка), гуннера, дивосил високий, комірник камчатський, комірник в'язолистий, лігулярія Вільсона, маклейя, міскантус, соняшник (високорослі сорти), ревінь, рудбекія "Золота куля", чемериця біла, еремурус гімалайський, еремурус Ольги, еремурус Ечисона.

Таблиця 16. Угрупування багаторічників за терміном цвітіння [6]

Цвітуть навесні (до середини травня)
Адоніс, алісум скельний, арабіс, бруннера, айстра альпійська, айстра блакитнувата, вальдштейнія, вероніка простягнута, вероніка повзуча, гвоздика пір'яста, доронікум, іберис скельний, іберис вічнозелений, інкарвілея, ірис карликовий, ломикамінь, дзвоник карпатський, купальниця, маргаритка, морозник, обрієта, печіночниця, півонія, примула звичайна, примула висока, примула весняна, примула Юлії та ін., простріл, фіалка рогата, фіалка трибарвна, фіалка запашна, чубарка, юнона.
Цвітуть на початку літа (від середини травня до кінця червня)

Продовження таблиці 16

Алісум скельний, алісум гірський, аквілегія, антеміс красильний, арункус, айстра альпійська, айстра італійська, анхуза італійська, бадан, барвінок, борщовик, волошка, василистник водосборолистий, вероніка виргінська, вероніка широколиста, гвоздика периста, гвоздика трав'янка, гіпсофіла метельчаста, горечавка безстебельна, гравілат гібридний, дербенник, наперстянка, дицентра прекрасна, запашний горошок, іберис, інкарвілея, ірис карликовий, ірис Кемпфера, ірис садовий, ірис сибірський, калюжниця, ломикамінь, дзвоник персиколистий, дзвоник карпатський, дзвоник крихітний, кореопсис великоквітковий, дзвоник ланцетовидний, кортуза, котівник, жовтозілля полинолисте, калюжниця, купена, комірник долоневидний, конвалія, перстач темно-кривавий, лілійник, лінарія, ліхніс, лобелія блискуча, люпин багатolistий, жовтець, мак східний, мак альпійський, маргаритка, незабудка, королиця, очиток лідійський, пенстемон, півонія, піретрум розовий, рамонда, ревінь, синьоголовник велетенський, синюха, флокс шиловидний, хеухера, еремурус гімалайський, еремурус млічноквітковий, еремурус вузьколистий, еремурус Ечисона, еригерон, енотера міссурійська, ясенець.

Цвітуть в середині та наприкінці літа (липень–серпень)

Алісум сріблястий, аконіт, антеміс, армерія, арункус, асклепіас сирійський, астильба, айстра італійська, айстра Фрикарта, борщовик, буквиця, волошка гірська, рутвиця двукрилоплодний, вероніка широколиста, вероніка віргінська, гайлардія, гацанія, геленіум ранній, жоржини, гіпсофіла волотиста, тирлич ваточниковий, тирлич жовтий, дивосил, дельфініум, дербенник, дицентра, запашний горошок, звіробій, інкарвілея, ірис садовий (пізні сорти), канна, клематис, дзвоник крупноквітковий, кореопсис крупноквітковий, кореопсис ланцетоподібний, кореопсис кільчастий, коров'як, комірник, лаватера, перстач, лиатрис колосистий, лігулярія, лілійник гібридний, літрум, лихніс, маклейя, малопа, монарда, мордовник, мильнянка, королиця, очиток їдкий, очиток камчатський, пенстемон, піретрум рожевий, платикодон, соняшник, поліантес, рудбекія, сальвія блискуча, синюха, силена, скабіоза, синьоголовник приморський, солідаго гібридний (ранній), тритома, фізостегія, флокс волотистий (ранні сорти) циміцифуга, чемериця, едельвейс, еремурус, ехінацея.

Цвітуть восени (вересень - жовтень)

Анемона японська, анемона хубейська, айстра вересова, айстра кущова, айстра новоанглійська, айстра новобельгійська, геленіум гібридний (пізні сорти), жоржини, тирлич Каррера, канна, клематис, коров'як, очиток видний, соняшник жорсткий, рудбекія, синьоголовник, солідаго гібридний (пізні сорти), флокс волотистий (пізні сорти), хризантема корейська.

Таблиця 17. Угрупування багаторічників за вимогами до умов довкілля [6]

Умови росту	Рослини
Для непересихаючих місць	Аквілегія, анемона японська, арункус, аспарагус, астильба, бадан, барвінок, борець, борщовик, рутвиця, вероніка тирличева, вероніка повзуча, гуннера, дербенник, дицентра, ірис, калюжниця, дзвоник персиколистий, купальниця, комірник, лигулярия, лілійник, жовтець, незабудка, папороті, півонія, примула, ревінь, рудбекія, синюха, фізостегія, фіалка рогата, фіалка запашна, флокс, хеухера, хоста, циміцифуга, циприпедіум, чемериця, еригерон.
Для сухих місць	Алісум, анемона пулзатилла, антемис, асклепіас бульбовий, аюга женецька, волошка найкрасивіша, волошка гірська, рутвиця смердюча, вероніка колосовидна, вероніка сива, гвоздика піщана, гвоздика трав'янка, гвоздика сірувато-блакитна, гіпсофіла, дельфініум, звіробій багатolistий, іберис вічнозелений, іберис скельний, ірис карликовий, ломикамінь дернистий, кермек, дзвоник тирсовидний, коров'як, котівник, жовтозілля, льон багаторічний, люпин, молодило, молочай багатокolірний, обрієта, островскія, очиток видний, очиток гібридний, очиток камчатський, полин (усі низькорослі види і форми), синьоголовник, скабіоза блискуча, стахис шерстистий, енотера, еригерон помаранчевий, еризимум красивий, роговик.
Для напівтінистих і тінистих місць	Аквілегія, анемона лісова, анемона японська, арункус, аспарагус, асперула, бадан, барвінок, борець, бруннера, вальдштейнія, рутвиця альпійська, гвоздика пишна, гравілат, дицентра, дороникум, ломикамінь, дзвоник широколистий, дзвоник темний, кортуза, купальниця, купена, конвалія, перстач, лілійник, люпин, жовтець, морозник, примула, простріл, флокс, фіалка запашна, хеухера, циміцифуга, циприпедіум.
Для відкритих (сонячних) місць	Алісум, анемона корончата, антемис, асклепіас, арабіс, армерія, айстра, ахиллея, гайлардія, гальтонія, гвоздика, геленіум, геліантус, жоржини, гіпсофіла, гладіолус, тирлич, дивосил, дельфініум, звіробій, іберис, інкарвілея, ірис, ломикамінь, канна, кермек, клематис, кніфофія, дзвоник, крокосмія, ліатріс, лілійник, ліхніс, мак, пенстемон, півонія, платикодон, рудбекія, сагіна, синюха, скабіоза, солідаго, стахис, тигридія, фізостегія енотера, еремурус, ясенєць, роговик.

Продовження таблиці 17

Для слабокислих ґрунтів	Адiantум, анемона ніжна, анемона японська, барвінок великий, рутвиця, гвоздика китайська, гвоздика трав'янка, тирлич Фаррера, тирлич китайський, гравілат, дицентра, ломикамінь котиледон, ломикамінь мохоподібний, ломикамінь тіньовий, кислиця, дзвоник темний, люпин багатolistий, жовтець Гуана, молодило гірське, незабудка болотяна, очиток лопатчатолистий, примула маленька, примула Зібольда, примула скельна, простріл, синюха, флокс.
Для нейтральних або слаболужних ґрунтів	Адоніс, анемона лісова, вероніка кущова, гвоздика (окрім трав'янки), гесперис, гіпсофіла, тирлич безстебловий, іберис, клематис, дзвоник тирсовидний, лінарія, меум, морозник, королиця, обрієта, півонія (від нейтральної до слабокислої), примула, троянда, хеухера, еризимум красивий, еризимум карликовий, еринус альпійський, ясенєць.
Для вапняних ґрунтів	Айстра італійська, тирлич жовтий, жовтозілля, перстач блискучий, перстач красивий, мак альпійський, вівсяниця карликова, примула вушкова, скабіоза злаколиста.

Таблиця 18. Багаторічники для створення зелених лужків [6]

Умови росту	Рослини
На сухих суглинних ґрунтах	Адоніс весняний, антеміс фарбувальний, анхуза лікарська, айстра італійська, ахіллея звичайна, аюга женовська, бруннера, рутвиця мала, вероніка колосова, гайлардія остиста, гвоздика піщана, гвоздика картузіанська, гвоздика трав'янка, гвоздика сірувато-блакитна, дивосил, коров'як фіолетовий, комірник звичайний, перстач, льон австрійський, льон жовтий, лінарія звичайна, жовтець їдкий, простріл луговий, солідаго звичайний (золота різка), еригерон.
На багатих перегноєм і вологих ґрунтах	Ахіллея птармика, аюга повзуча, рутвиця вузьколиста, рутвиця жовта, вероніка довголиста, герань болотяна, горець зміїний, тирлич жовтий, гравілат, горицвіт, дербенник іволистий, колхікум осінній, кровохлібка лікарська, комірник в'язолистий, перстач прямий, лизимахія звичайна, жовтець їдкий, сапонарія лікарська, синюха синя, стахіс болотяний, фіалка трибарвна, фіалка топ'яна, фритиллярія.

Таблиця 19. Багаторічники для кам'янистих гірок і стінок [6]

Умови росту	Рослини
На сонячних місцях	Алісум скельний, арабіс, армерія, вероніка, вербена, гвоздика пір'яста, гіпсофіла повзуча, горець, деревій повстаний, інкарвілея, дзвоник карпатський, живучка повзуча, очиток, мімулюс (губастик), полин низький, обрієта, саксифрага, стахіс, флокс шилоподібний, флокс розчепірений, роговик, фіалка рогата.
У тінистих місцях	Тирлич, злаки, лизимахія, льнянка, примула гібридна, примула Юлії, примула Воронова, (світла напівтінь), медуниця цукрова, різні низькі папороті, рамонда, саксифрага, хаберлея.

Таблиця 20. Багаторічники, що довго ростуть на одному місці [6]

Адоніс, анемони, арункус, аспарагус, асперула, астильба, ахіллея, аюга, бадан, барвінок, бруннера, волошка, вероніка, гвоздика, геліантус, гіпсофіла, дивосил, дицентра прекрасна, іберис, дзвоник, калюжниця, купена, комірник, конвалія, льон багаторічний, лігулярія, ліхніс, молочай багатоколірний, монарда, морозник, обрієта, очиток, півонія, полин, рудбекія, синьоголовник, солідаго, фізаліс, флокс розчепірений, хоста, циміцифуга, циприпедіум, еригерон, ясенець, роговик.
--

Таблиця 21. Декоративно-листяні багаторічники [6]

Антеміс (пупавка), бадан, борщівник, горець сахалінський, дицентра формозька, ломикамінь кортузолистий, рицина, жовтозілля приморське, коров'як (до цвітіння), лігулярія, маклейя, меум, полин, примула (деякі види), рамонда, ревінь, стахіс шерстистий, хеухера, філіпендула (лабазник), хоста, циміцифуга (до цвітіння), ясенець (до цвітіння).
--

Таблиця 22. Декоративні трави [6]

Низькорослі	Бризу мала, лисохвіст луговий, лузула лісова, вівсяниця попелясто-сіра, осока Морроу, польовиця альпійська, ситник, фалярис.
-------------	--

Продовження таблиці 22

Середньо і високорослі	Бризу середня, їжака збірна, келерія сиза, ковила велетенська, кортадерія Селло (або Пампасова трава), манник великий, міскантус китайський, міскантус цукровоквітковий, міскантус червоніючий, молінія блакитна, осока повисла, польовиця витончена, просо прутувидне, райграс французький, ситник розложистий, перистощетинник (або мишій, або пеннісетум), луговик дернистий (або щучка)
Для посадки у водоймах	Очерет озерний, манник великий, рогіз вузьколистий, рогіз малий, рогіз широколистий.

Таблиця 23. Папороті [6]

Низькорослі	Вудсія ельбська, дербянка (блехнум), костенець волосовидний, костенець постінний, листовик сколопендровий, багатоніжка звичайна, скребло аптечне, щитовник пахучий.
Середньорослі	Адіантум, дербянка колосиста, кочедижник, багатоніжка, багаторядник списоподібний, щитівник ланцето-гребінчастий, або голчастий, щитовник Ліннея, щитовник Буша.
Високорослі	Кочедижник, багаторядник, осмунда, страусник звичайний, щитовник чоловічий, або щитовник аптечний.

Таблиця 24. Угрупування цибулинних і бульбоцибулинних рослин [6]

Що не зимують у відкритому ґрунті*	Ацидантера, бегонія бульбова, гладіолус, глоріоза, крокосмія, жовтець азійський, птахомлечник тирсовидний, тигридія.
Для умов легкого затінювання	Бегонія бульбова, білоцвітник, нарцис, пролісок, птахомлечник зонтичний, проліска, пушкінія, тюльпан лісовий, хіонодокса, цикламен, ерантис, еритроніум.
Що легко переносять затінювання	Пізньоцвіт, або колхікум, гальтонія, крокус, лілія бульбоносна, лілія кандидум, лілія тигрова, лілія Хансона, лілія халцедонська, лук каратавський, лук Молі, мускарі, фрітилярія (окрім блідноквіткової).
Для відкритих сонячних місць	Пізньоцвіт, або колхікум, гіацинт, камасія, крокус, лілія канадська, лілія шафранна, лілія тонколиста, лілія регале, цибуля (окрім каратавської і Молі), мускарі, нарцис, тюльпан (окрім лісового), фрітилярія блідноквіткова.

* Види, що не зимують у відкритому ґрунті надають перевагу відкритим місцям, крім бульбової бегонії, яку краще висаджувати у напівтіні.

Таблиця 25. Угрупування дворічників [6]

Що ростуть у напівтіні	Гесперис Матрони, або нічна фіалка, дигіталіс, мак голостебельний, маргаритка багаторічна, незабудка альпійська, фіалка, енотера.
Вологолюбні	Гесперис Матрони, дигіталіс (або наперстянка), лунарія, маргаритка, незабудка альпійська, фіалка Вітрокка.
Високорослі	Гесперис, наперстянка, дзвоник, лунарія, мальва, енотера.
Для бордюрів і рабаток	Гвоздика бородата, маргаритка, незабудка, фіалка.

Таблиця 26. Угрупування літників [6]

Для ґрунтового посіву	Адоніс однорічний, алісум, волошка, гіпсофіла витончена, дельфініум Аяксовий, диморфотека, доліхос, або гіацинтові боби, запашний горошок, іберис, календула, космея, кукіль, лаватера, льон, лінарія, люпин, мак, мальва, матіола дворога, настурція, немофіла, нигелла, соняшник, резеда, квасоля декоративна (турецькі боби), еризимум, ешольція.
Для посіву восени на постійне місце у відкритий ґрунт	Гіпсофіла, годеція, горець, календула, кларкія, малопа, фацелія, еризимум, ешольція.
Для посіву у парниках або в теплиці	Агератум, амобіум, анхуза капська, антиринум, арктотис, бальзамін, бегонія вічноквітуча, брахікоме, вербена, гайлардія, гвоздика, геліотроп, геліптерум, гомфрена, датура, калістефус, кермек, рицина, кореопсис, кохія, жовтозілля приморське, ксерантемум, лантана, левкой, мімулюс, мірабіліс, немезія, перила, пенстемон, петунія, портулак, рудбекія волосиста, сальвія блискуча, сальпігловіс, тютюн запашний, урсинія, флокс, хризантема кильовата, хризантема посівна, хризантема увінчана, целозія, цинія, шизантус.

Продовження таблиці 26

Стійкі до заморозків	Агростема, адоніс літній, алісум, амобіум, антиринум, анхуза, асперула, волошка, вербена, берізка, гайлардія, гвоздика китайська, гвоздика садова, геліптерум, геліхризум, гілія, гіпсофіла, годечія, горець, диморфотека, запашний горошок, іберис, календула, калістефус, капуста декоративна, кларкія, кореопсис, космея, кохія, ксерантемум, лаватера, левкой, льон, лінарія, лобелія, люпин, мак, малопа, матіола, мімулус, чорнушка (нігелла), резеда, статице, тютюн, фацелія, флокс Друммонда, хризантема однорічна, шизантус, еризимум, ешольція.
Що не переносять заморозків	Агератум, амарант, бальзамін, чорнобривці, бегонія, брахікоме, геліантус, геліотроп, жоржини, гомфрена, іпомея, квамокліт, рицина, кобея, куфея, мірабіліс, молочай, настурція, перила, петунія, портулак, рудбекія, сальвія, гарбуз, квасоля, целозія, цинія.
Що переносять невелике затінювання	Адоніс літній, асперула, бальзамін, бегонія, куфея, левкой, лінарія, лобелія, резеда, сальвія, тютюн, фацелія, цинерарія морська.
Посухостійкі	Агератум, амарант, амобіум, арктотис, чорнобривці, волошка, вербена, геліантус, геліхризум, гомфрена, кохія, ксерантемум, лобелія, малопа, мірабіліс, молочай, настурція, пенстемон, перила, петунія, портулак, рудбекія, сальвія, сальпігловіс, скабіоза, статице, тютюн, флокс, целозія, цинія.
Вологолюбні	Адоніс літній, бальзамін, бегонія, геліптерум, гіпсофіла, годечія, капуста декоративна, рицина, кобея, лунарія, квасоля, хейрантус.
Високорослі (більше 1,5 м)	Амарант, горець, рицина, космея, соняшник.
З декоративним листям	Адоніс літній (витончений), амарант (пурпурний), бегонія (різне забарвлення), капуста декоративна (різне забарвлення), рицина (різне забарвлення), кохія (витончений), жовтозілля (сріблястий), молочай (біло-зелений), перила (чорно-червоний), полин (сріблястий), гарбуз, урсинія (витончений).
Ароматні	Агератум, алісум, чорнобривці, гвоздика садова, геліотроп, запашний горошок, залужанськія, або залузіанськія, левкой, петунія, резеда, тютюн, фацелія.

Продовження таблиці 26

Для бордюрів і низьких рабаток	Агератум, адоніс літній, алісум, антиринум, асперула, бальзамін, чорнобривці, бегонія, брахікоме, волошка, вербена, гвоздика китайська, геліотроп, геліхризум, жоржини, гілія, годеція, диморфотека, іберис, календула, калістефус, капуста декоративна, кореопсис, жовтозілля (цинерарія приморська), левкой, льон, лінарія, лобелія, мімулюс, настурція, петунія, портулак, сальвія, флокс Друммонда, целозія, цинія, шизантус, ешольція.
--------------------------------	---

Таблиця 27. Виткі рослини для вертикального озеленення [6]

Однорічні	Азаріна, або маурандія, запашний горошок, доліхос, або гіацинтові боби, іпомея, квамокліт, кобея, настурція (плетучі форми), тунбергія, гарбуз декоративний, квасоля декоративна (турецькі боби), хміль японський.
Багаторічні	Бріонія, калістегія, клематис, тладіанта, хміль звичайний.

Таблиця 28. Рослини для мозаїчно-килимових клумб і рабаток [6]

Найбільш поширені килимові літники	Альтернантера, бегонія вічноквітуча, бегонія витончена, бегонія бульбова, гнафаліум шерстистий, мезембриантемум кришталевий, піретрум, сантоліна, седум, фуксія (карликові сорти), цинерарія приморська, ехеверія та ін.
Рослини для багаторічних килимових клумб	Із зеленим листям: айстра кущова низька, ломикамінь дернистий, молодило, сагіна, седум їдкий, седум видний, седум лідійський, седум іспанський, седум елекомбіанум, чебрець повзучий, флокс шиловидний. Із сизим листям: гвоздика пір'яста, живучка покрівельна, седум сизий, седум скельний, седум Еверса, седум відігнутий, фестука овеча сиза. Із сіруватим листям: антенарія дводомна, ломикамінь, полин гнафалієвидний, полин понтійський, стахіс шерстистий, роговик Биберштейна, роговик повстаний. чистець візантійський. Із червоним листям: конюшина повзуча червонолиста, седум несправжній краснолистий. З жовтими листям: піретрум партеніум ауреум, райграс французький ряболистий, седум

	лідійський
--	------------

Таблиця 29. Літники для оформлення балконів [6]

Для посіву безпосередньо в субстрат	Берізка трибарвна, запашний горошок, іберис, календула (низькорослі сорти), кореопсис (низькорослі сорти), лобулярія, мімулюс, настурція, резеда.
Для висаджування розсадою	Агератум, антиринум (низькорослі сорти), бальзамін, чорнобривці (низькорослі сорти), бегонія вічноквітуча, бегонія бульбова, вербена, віола трибарвна, гвоздика, іберис, калистефус, дзвоник середній, кореопсис, кохія, левкой, лобелія, немезія, петунія, сальвія блискуча, целозія гребінчаста, цинія (низькорослі сорти), хейрантус.
Для висаджування в контейнери	Агератум (високорослі сорти), Алісум, чорнобривці прямостоячі, вербена, геліотроп, кореопсис (високорослі сорти), кохія, жовтозілля приморське, лобелія, лобулярія, настурція, перила (низькорослі сорти), петунія, портулак, рудбекія, сальвія блискуча, целозія пір'яста.

Таблиця 30. Рослини, стійкі до хімічних речовин у повітрі [6]

Алісум, антиринум, айстра (американська і віргінська), ахілея (деревій), вербена, гвоздика, гесперис, гіпсофіла волотиста, глідіолус, канна, кохія, левкой, лілія даурська, шток-роза, маргаритка, королиця, календула, пенстемон, пиретрум, портулак, рудбекія, солідаго, тютюн, тагетес, фіалка Віттрока.

Навчальне видання

Гололобова Олена Олександрівна

ОСНОВИ ДЕКОРАТИВНОЇ ДЕНДРОЛОГІЇ ТА КВІТНИКАРСТВА

Навчально-методичний посібник для проведення контроль-колеквіумів, практичних, самостійних та науково-дослідних робіт для студентів екологічних спеціальностей вищих навчальних закладів

Коректор М. С. Хащина
Комп'ютерне верстання В. В. Савінкова
Макет обкладинки І. М. Дончик

Формат 60x84/16. Умов. друк. арк. 7, 08. Тираж 100 прим. Зам. №84/12

Виконавець і виготовлювач

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61077, м. Харків, пл. Свободи, 4.

Свідотцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009

Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна.
Тел. 705-24-32